

Minst 50 fält tas bort

Många övningsfält läggs
ned efter försvarsbeslutet.
Läs hela listan. ► 5

FFK kammar hem nya uppdrag

Det luftburna hemvärdet
oroar sig inte över hårdare
tyglar. ► 16

Praktikantens hårda dom

– Föryngra ledningen och ta
in värnpliktiga journalister
på tidningen NU. ► 18

Novell: Hemvärnsförrådet

Tonåringarnas hetaste dröm
gick i uppfyllelse – varsitt
mausergevär. ► 30

Hemvärnet ² 2005

**Tuffa tag
i vaken**

Vi måste släppa in de yngre i medinflytandet

FOTO: ANDERS KÄMPE

"Från min utgångspunkt tycker jag det är viktigt att även medinflytandet speglar hela hemvärnets bredd i ålder, i kön och chefer som hemvärnssoldater."

Besökte nyligen en hemvärnsövning i Norrköping där hemvärnssoldaterna genomförde repetitionsutbildning i olika tjänstegrenar under ledning av sina kompanichefer och instruktörer ur förbandet. Deltagandet i de båda kompanierna var bra och alla var nöjda med vad som genomfördes under dagen. Under några timmar gick jag omkring och hörde mig för om stämningen i förbandet, deras syn på medinflytande, deltagandet från våra avtalsorganisationer samt om hemvärnets framtid och pågående utveckling. Den bild som förmedlades till mig var att medelåldern sjunker i förbanden i samband med sammanslagningar och de nya krav som ställs på hemvärnets men att alla på plats upplevde detta som en förbättring.

Flera av instruktörerna tyckte att papersadministrationen var det största problemet, alla ställer krav på dokumentation av vad som görs. Min uppfattning är att detta är ett problem som vi alla i ansvariga positioner bör ta åt oss. Jag brukar själv ställa mig frågan ibland – vad är syftet med avsedd handling och vem skall läsa vad som skrivs? Ofta blir kanske svaret ingen eller vet inte och då måste vi ha modet att förändra våra krav. Vår ambition skall vara att minimera administrationen i frivilligarbetet till vad som oundgängligen behövs, inte mera!

Som en konsekvens av den förnyring som krävs bör vi alla hjälpa till att förbättra medinflytandet så att flera yngre kan medverka i detta viktiga arbete. Från min utgångspunkt tycker jag det är viktigt att även medinflytandet speglar hela hemvärnets bredd i ålder, i kön och chefer som hemvärnssoldater. Det räcker inte längre att skylla på att dom yngre inte har tid eller inte är intresserade utan här måste vi alla och inte minst våra chefer tydliggöra denna viktiga uppgift och kanske ändra på hur vi genomför medinflytandet. Hur detta skall ske är en viktig fråga att ta upp under vårens olika ting men även i det ordinarie arbetet. Det kanske mera handlar om att våga släppa fram nya förmågor på

bekostnad av ens eget intresse? Rikshemvärnsrådet har redovisat en frågeställning som berör förändringar i rådets arbete genom att tillsätta en generalsekreterare men det löser inte uppgiften att utse delegaterna ur ett bredare urval.

Jag har tillsammans med de ansvariga för våra olika avtalsorganisationer påbörjat ett arbete med målet att avtalsuppfyllnaden för dessa organisationer till 2008 avsevärt skall förbättras. Mina krav på alla i hemvärnets är att man skall fullgöra sin avtalstid och att alla skall ha förmåga att uppträda som soldater och kunna bruka sin ak 4. Dessa krav gäller alla – män som kvinnor – oberoende av ålder. En viktig fråga i denna process är attityder. Till min förvåning möter jag ibland ett ifrågasättande av att vi har avtalspersonal i hemvärnets. Jag kan förstå synpunkten om inte våra systerorganisationer har förmåga eller vilja att lösa sina uppdrag men inte rent övergripande. Min uppfattning är att det koncept vi har är en framgångsfaktor i den fortsatta utvecklingen av hemvärnets. Nyckelfrågan är att tillsätta tjänstegrens-företrädare som därigenom kan påverka och informera sin avtalsorganisation på ett bättre sätt, men också medverka i hemvärnets planering så att den totala effekten blir bättre. Bemanning av hemvärnets är avtalsorganisationens klart dimensionerade uppgift och på min fråga om dom vill ha kvar detta uppdrag var svaret ett tydligt JA. Med det svaret i bagaget är det min övertygelse att vi tillsammans kommer att utarbeta en bra handlingsplan för de kommande åren. Utmaningen för oss alla är att verka för att de som vill engagera sig i hemvärnets alltid skall känna sig välkomna, oavsett varifrån man kommer eller vilken organisation man tillhör. I hemvärnets är vi alla soldater.

Nu får jag sluta för att ta mig till Kiruna och följa deras övningar i helgen. Äntligen är det dags att öva.

ANDERS LINDSTRÖM
rikshemvärnschef

Hemvärnsnytt. Bred insamling av uppgifter till Brahvoprojektet blir det inte förrän i höst.

FOTO: ULF IVARSSON

Kultur. Lottaveteraner berättar om en beredskapstid präglad av både sorg och glädje i "Ögonvittnen berättar".

FOTO: BENGT BERGSTRÖM

Omslagsbilden. Hemvärnsungdom Jimmy Erikssontog sig upp ur vaken med precision.

FOTO: ANDERS KÄMPE

5 Hemvärnsnytt

Ryssland farligare än Sovjet.
Sargat driftvärn drar sista sucken.
Allt färre militära vapen stjäls.
Staben letar nya rekryteringsvägar.

16 De flyger som inget hänt

Frivilliga flygkåren tycks inte ha några problem med den vintriga försvarsekonomi.

18 Malins praktiktestamente

Malin Nilsson berättar om sin resa i tidigare okända gränstrakter mellan journalistik och Försvarsmakten.

19 Officer som kränker avskedas

Försvarsmakten skärper tonläget mot diskriminering och kränkande behandling.

20 Bilden

Fredsslutet 1945 firades på Kungsgatan i Stockholm och tillvaron i Sverige började normaliseras.

22 Porträtt

Den stridbara översten Kim Åkerman fortsätter som försvarsdebattör.

24 Kultur

Änglar under beredskapstid. Stalin – den röde tsaren och hans hov. Krigsskildring för hemvärnsläsare.

26 FBU och hemvärnsungdom samövade

I längden kan inte Försvarsmakten och FBU ha parallella ungdomsubildningar; anser ungdomsledare i Västmanland och Dalarna.

30 Novell

"Får vi varsitt gevär också", undrade Lars lite försiktigt. Detta var ödesstunden.

32 Landet runt

Fullsatt på Östanstångs hjärträddning. Kliv uppåt i ledartrappan.

36 Anders Gustafsson vid rodret på HvSS

Det centrala för eleverna är att dom lämnar oss med nya kunskaper, säger nya skolchefen.

37 Debatt

Man måste vara obekväm för att väcka debatt
Visioner om ett mera verklighetsanpassat hemvärn

40 Tidningens baskerskola

Annons

Palmlöfs program blev magplask

FOTO: ANDERS KÄMPE

Många större organisationer har ett något ängsligt förhållande till press, radio och teve, så även hemvärnet. Osäkerheten om hur man beter sig är stor och inte sällan tror chefer och andra att man kan påverka journalister att skriva och göra inslag just så som vi själva vill ha dem.

Besvikelsen blir därför extra stor när förväntningarna inte visar sig stämma med verkligheten. Det senaste exemplet är när journalisten Olle Palmlöf i sitt teveprogram "Faktum" skildrade det svenska hemvärnet.

Hemvärnssoldater som såg programmet, inte minst de hedersmän som medverkat vid inspelningen, märkte genast att Palmlöfs bild av organisationen inte blev det minsta nyanserad. Istället stod det nog klart för de flesta tittare att Faktum denna gång inte gjorde skäl för namnet, utan färgades alltför mycket av journalistens egna värderingar.

Mycket tyder på att Palmlöf inte hade djupare avsikter än att bekräfta sin egen privata teori om hemvärnet. Hade han ansträngt sig att ta reda på mer skulle programmet ha kunnat bli mycket bättre journalistiskt. Men nu gällde det tydligen att i all hast sätta lite bilder till en färdigskriven monolog där tendensen var klar från början. Han ringde till informationschef Sune Ullestad på fredag eftermiddag och anmälde att det var mycket bråttom: Programmet måste spelas in på tisdag.

Palmlöf tog sig inte tid att samla in fakta och – för att vara lite elak – det hade ju också kunnat leda till att programidén inte hållit. Nu blev det av hela dagens inspelning bara konstiga fragment och hemvärnet visades i en sorts skrattpiegel.

Skadan av programmet är dock ringa. Det sågs av endast 120 000 personer. Samtidigt tittade 1 955 000 på Antikrundan i grannkanalen.

"Faktum" ändrar inte på grundregeln för våra mediarelationer. Om vi möter journalisterna med respekt och förståelse för yrkesrollen kan vi skapa bra och personliga kontakter med dem. Denna princip måste vara vägledande, inte en känsla av att media är till för att manipuleras och utnyttjas för våra egna syften.

Slutsatsen av det inträffade är alltså inte att hemvärnet i fortsättningen behöver vara extra mycket på sin vakt mot media. De flesta journalister vi har att göra med kan sitt hantverk också Olle Palmlöf, även om Faktum denna gång blev ett veritabelt magplask.

Vi stryker över och går vidare.

ULF IVARSSON
chefredaktör

SUNE ULLESTAD
informationschef

TIDSKRIFTEN HEMVÄRNET PÅ INTERNET: www.hemvarnet.mil.se/hemvarnet/

Hemvärnet

Nummer 2. April 2005. Årgång 65

Tidskrift
för allmänna hemvärnet
och driftvärnet

Besöksadress
Lidingövägen 28
Stockholm

Postadress
Tidskriften Hemvärnet,
107 85 Stockholm
Tel: 08-788 75 00
Fax: 08-664 57 90

REDAKTION

Chefredaktör och ansvarig utgivare: Ulf Ivarsson
Tel: 08-788 97 38. E-post: hvtidningen@swipnet.se

Stf ansvarig utgivare: Lars Brink

Redaktionsassistent: Pia-Lena Jansson
Tel: 08-788 97 15.

E-post: pia-lena.jansson@pub.mil.se

Grafisk form: Forsberg Grafisk form AB

Tel: 08-669 66 60. E-post: barbro.forsberg@bazaar.se

PRENUMERATION Helår/5 nr: 100:-
Postgiro: 456177-5. Bankgiro: 726-9764

ANNONSER

Bengtsson & Sundström Media

Tel: 08-10 39 20

Fax: 10 39 15

E-post: marcus.svinhufvud@bs-media.se

UTGIVNINGSPLAN

Nr	Manus- och annonsstopp	Utkommer
3/05	4 maj	23 juni
4/05	26 augusti	14 oktober

TS-kontrollerad upplaga 2004: 59 900 ex

Tryck: Color Print Sweden, 2005

För icke beställt material ansvaras inte. Författarna till insända artiklar förutsätts godkänna att texter och bilder läggs ut på tidningens hemsida.

Minst 50 övningsfält försvinner

● Försvarsmakten har i dag mer än 320 skjutbanor, övnings- och skjutfält och ska lägga ned drygt 50 i en första omgång. Ytterligare ett 30-tal är i farozonen. Den plan som gjorts är dock inte definitiv utan sägs vara ett "startläge för en långsiktig utveckling". Principen är att avveckla fält vid de förband som försvinner – Östersund och Gotland blir av med nästan allt. Fält för Battle Groups och försvarsmaktsgemensamma övningar sparas i första hand. I vissa fall lämnas byggnader men behålls marken, eftersom försvaret vill ha handlingsfrihet och miljökrav gör det mycket svårt att skapa nya fält. Ett exempel är Villingsberg. Rikshemvärnschefen slås för att hvförbanden ska ha högst tio mil till närmaste övningsfält.

Avveckling. Ett 50-tal skjutbanor och övningsfält försvinner med anledning av regementsnedläggningarna. Mästocka i Halland utreds vidare.

Några exempel på fält som i dagsläget utpekats för avveckling och som kan påverka hemvärnet är (avvecklingsdatum inom parentes):

Almnäs (31 dec 2005), Östra Rindö (31 dec 2006), Myttinge

(delar 31 dec 2006), Askö (Trosa 31 dec 2006), Skillingaryd (väster E4 avvecklas 31 dec 2007), Borgholm/Södra Sandby skjutbana (avveckling pågår). På Gotland behålls enligt denna plan bara norra delen av Tofta där också ny

skjutbana byggs, i övrigt stängs allt i december 2006. För Bunge pågår redan avvecklingen. Kristianstad : Norra Åsum (31 dec 2006), Rinkaby och Ripa, Falsterbo (västra delen behålls), Fredriksberg, Kabusa (31 dec 2007), Vapnöfältet (2007), Remmene (31 dec 2005), Sätter/Hammarö (31 dec 2006), Villingsberg (marken behålls, byggnader avvecklas), Kristinehamn (31 dec 2006), Örebro (31 dec 2005), Rommehed (31 dec 2005), Falun (Myranområdet avvecklas), Stormyrån (31 dec 2005), Åstön (31 dec 2005), Östersund (allt avvecklas 31 dec 2006 utom mindre del norr om E 14), Bredskär, Holmögdad (31 dec 2006), Sakkara-vaara (31 dec 2005).

Text & foto:
Ulf Ivarsson

Staben letar nya rekryteringsvägar

● Förhållandet mellan antal värnpliktiga och hemvärnet är ungefär 1:2,5. När 35 000–40 000 unga män grundutbildades räckte kullen till ett hemvärn om 100 000 man. Nu är vi nere på 10 000 eller färre som gör lumpen och det räcker förmodligen inte till att försörja hemvärnet, som måste ha 4 000 nya soldater varje år.

Kort värnplikt, alltså tre månader ger inte fler än hundratalet kontrakt. Det positiva är att hemvärnet får in fler kvinnor och invandrare denna väg.

Staben gör nu en kostnads- och nyttoanalys av tremånadersutbildningen. Den kommer sedan att ställas mot ett antal andra förslag.

Eftersom väldigt få av årsklassen tas ut till grundutbildning går mängder av lämpliga ungdomar förlorade. Här kan alltså finnas en potential för hemvärnet, särskilt bland dem som är intresserade av en roligare form av militärliv än kaserngårdar.

Norra militärdistriktet har hittills utan framgång erbjudit sig att på försök samla ihop ett 60-tal mönstringsskyldiga i några

Norrbottenskommuner för tre månaders värnplikt. Under pågående utbildning skulle de få välja på att fortsätta frivilligt på F21, I 19 eller K 4 eller skriva på för hemvärnets insatsplutoner.

I försvarsbeslutet begär riksdagen att en utbildning inom hemvärnet provas med målet att kunna krigsplaceras som hemvärnssoldat.

Stabschef Thomas Johansson

på rikshemvärnsavdelningen funderar på ett alternativ som innebär regional hemvärnsutbildning utslagen på flera år. Kostnadsskäl talar mot ersättning på SGI-nivå (SGI, sjukpenninggrundande inkomst). All övning måste därför bedrivas på helger. Utbildningsplanen skulle kunna omfatta cirka 400 timmar, vilket motsvarar tre månader och indelas i flera skolsteg.

Alternativet att låta hemvärnsungdomar fortsätta direkt i hemvärnet efter 18 års ålder står också öppet. De har mycket gratis från ungdomsutbildningen, risken finns dock att konceptet kan anses strida mot konventionen mot barnsoldater.

Under 2005 värderar staben olika lösningar som rikshemvärnschefen kan ta ställning till.

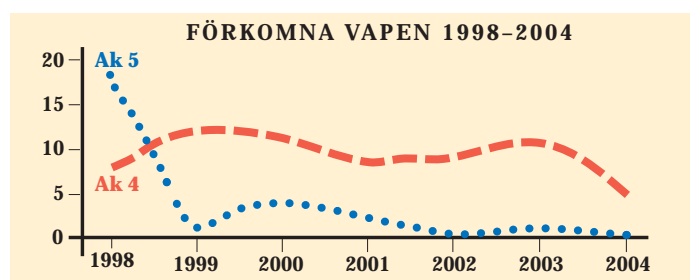
Ulf Ivarsson

Allt färre militära vapen stjäls

● Vapenförlusterna minskar och en mindre del försvinner på grund av stöld, visar preliminär statistik från Must, militära underrättelse- och säkerhetstjänsten. Med förkomna vapen i tabellen menas summan av antalet förkomna kompletta vapen och vapen utan vital del. I de fall ak 4:or har stulits har de haft patronlagesläs och därmed varit obrukbara.

En negativ trend är att ett antal enskilda patronlagesläs förlorats.

Inräknat automatkarbiner, pistoler, gevär och kpistar försvann 19 militära vapen 2004.

Många är inte borta i verkligheten, de syns bara inte i registren. Det kan jämföras med polisens statistik över stulna och förkomna vapen, 2 214, de flesta jaktvapen.

– Kom ihåg att vapnet ska läm-

nas in om huset står tomt mer än fem veckor och ta gärna med er nyckeln till patronlagesläset när ni åker på semester, tipsar major Mats Stedt, rikshemvärnsavdelningen.

Ulf Ivarsson

Sargat driftvärn drar sista sucken

Fanorna troppas den 17 juni på Hemvärnets stridsskola och överblivna medaljer skickas till Sporrang för nedmalning. En 60-årig driftvärnsepok är till ända. En del av personalen går över till hemvärdet.

● Att avveckla driftvärnet så att alla formalia blir rätt är inte helt lätt. Utredaren, före chefen för rikshemvärnsavdelningen, överste Christer Wulff har gått grundligt tillväga för att inte missa något. Men den 1 mars skickades den order ut som slutligen tar död på organisationen.

Efter den 1 juli 2005 existerar inte driftvärnet längre.

Historien började vid krigsslutet 1945, då myndigheter och förtag satte upp försvarsstyrkor av egen personal. Så sent som 1987 räknade driftvärnet 22 381 soldater. Sen kom bolagiseringar och avkastningskrav. I kombination med att statsmakterna inte föreskrev något väpnat skydd tog detta knäcken på verksamheten. En ödesfråga, nämligen den om militär ska få bevaka civila anläggningar kunde inte heller avgöras i tid för att rädda driftvärnet.

Följden blev ett ras i numerären. År 2000 var antalet nere på 2 711 och vid senaste räkningen bara något tusental.

Uppgivenhet

Då tiotalet driftvärnschefer möttes i februari på Gällöfsta kursgård i Kungsängen var det inte utan en viss uppgivenhet de summerade den senaste tidens händelser.

– Utredningen la en blöt filt över verksamheten. Ni skulle studera både avveckling och utveckling, men är det någon som

hört talas om utveckling, vi talar ju bara om avslutningsceremonin, sa Göran Fahlgren från Byggnads- och reparationsberedskapens driftvärn med en blick på Christer Wulff som modigt nog infunnit sig till mötet.

Sen gick man varvet runt.

– Det väckte en oerhörd bitterhet när kraftföretagen la ner sina driftvärn. Men det som är kvar är inget att ha. Glöm det här instrumentet, det måste fram ett nytt koncept, sa Folke Pärneteg från Svensk elberedskap. Med instrument menade han Kraftvärnet, de 110 soldater som var allt som var kvar av de tidigare tusentals frivilliga i kraftföretagens driftvärn.

I Luleå och Göteborg går enstaka grupper över till hemvärdet. Några före detta kraftvärnarna har bildat en NBC-styrka.

I det längsta försökte driftvärnschef Meta Wonisch på Luftfartsverket streta emot, men gav upp när verksledningen utrett att driftvärnet inte längre behövs. Själv ska hon bli NBC-befäl i hemvärdet.

På Försvarets materielverk gick man händelserna i förväg och avvecklade sin kaderorganisation (enbart befäl) i september 2003. En kamratförening kommer eventuellt att bildas.

Inrätta och avveckla

– Det var mycket intelligent att inrätta driftvärnet. Det var lika intelligent att avveckla det. Vi kommer inte att ha någon uniformerad styrka i framtiden utan någonting nytt ungefär som Banverket, sa Gunnar Flodström på FMV:s säkerhetsavdelning.

Nedlagd och nedläggare. Inga sura miner när rikshemvärnschefen åker runt på gravöl. Här skakar han hand med Kraftvärnets Folke Pärneteg.

Hos Banverket kände personalen en stor sorg efter beskedet, men där har man redan startat ett projekt för att utveckla det framtida skyddet utan egen militär förmåga (läs mer i artikeln här intill).

Vägverket, som 1987 kunde mobilisera 2 500 driftvärnare gjorde för en del år sen om till en så kallad kompetensorganisation om 50 kvinnor och män. Av dessa fanns 19 kvar när försvarsbeslutet i december 2004 satte punkt för driftvärnet.

Drygt 160 driftvärnsmän på Sjöfartsverkets stationer längs kusten avrustas också. Den ansvarige Börje Sjöqvist har fått ett kuriöst bekymmer – organisationen kom till 1958 efter ett beslut av Kungl Maj:t och generaldirektören förväntar sig därför att regeringen upphäver kungens nädiga tillkännagivande.

– I det här fallet känner jag mig som kungen, sa rikshemvärnschef Anders Lindström. Han skrev under avvecklingsordern på uppdrag av ÖB.

Till en nedläggningsceremoni på Hemvärnets stridsskola den 17–18 juni inbjuds driftvärnschefer och deras generaldirektörer. ÖB Håkan Syrén är också inbokad. De som varit driftvärnsmän under åren kommer senare i år att kunna köpa en minnesmedalj.

Text & Foto:
Ulf Ivarsson

Gallra varsamt i dv-historien

Sista skottet har avlossats, uniformerna lämnats in, medaljerna delats ut och det enda som återstår av driftvärnet är historia.

● Den tid då anställda försvarade sina arbetsplatser med vapen ska på något sätt göras synlig på hemvärnsmuseet och redan har intendent Lars-Gunnar Sederlin fått in en del föremål, men mer

behövs om han ska kunna ge en fyllig presentation av driftvärnsepoken.

– Ja det vi framförallt är intresserade av är flaggor, tävlingspriser och brev. Vårt uttrymme på

HvSS är inte så stort så det bör vara mindre saker, gärna med symboliskt värde.

På det sista mötet med driftvärnscheferna berättade Lars-Gunnar Sederlin vad som gäller

för nedlagda myndigheter.

Grundregeln är att man inte får gallra hur som helst utan det måste ske varsamt med hänsyn till rättsskipning och forskning.

– Det är inte ens säkert att

Dv-nedläggningen snabbbar på krisplan

Terroristhotet i världen kvarstår. Vardagskriminaliteten ökar och järnvägsföretagen måste se till att banor och stationer är en säker miljö för både passagerare och godskunder.

● Banverket var på god väg att svänga om sitt driftvärn för nya hotbilder då Försvarsmakten tog sin hand från alltsammans. Nu går beredskaps- och säkerhetsskyddsavdelningen helt den civila vägen. I år jobbar den med en bred risk- och sårbarhetsanalys, Rosa. År 2008 ska järnvägen ha förmåga att hantera så kallade antagonistiska hot eller terrorism.

– Det här är ingen fortsättning av driftvärnet men nedläggningen gör att vi skyndar på arbetet. Vi hade en bild av hur vi skulle använda driftvärnet, men det kom aldrig någon lagändring som gjorde det möjligt, säger Anders Svenson, som kan titulera sig till driftvärnschef.

Cirka hälften av all terrorism riktas mot transporter och resecentra eftersom det är där de mjuka målen, människor är lättast att komma åt.

Att Banverket vill bli klara 2008 beror på att det är då Sverige kan komma att skicka soldater till regelrätta krig. Svenska förband är vassa och det blir frestande för en motpart att utföra hämndaktioner här hemma.

Antagonistiska hot handlar om skalskydd och vem som har tillträde. Hur man identifierar och tar hand om kriminella och sabotörer. Hur man ska leda verksamhet i kriser. Eller hur

Anders Svenson:

– Banverkets nya säkerhetssystem som växer fram är flexiblere än driftvärnet genom att det går att göra en graderad insats.

man får allmänheten att acceptera omprioritering av trafiken.

Så snart banorna röjts efter stormen Gudrun började operatörerna dra vissa godståg med diesellok medan andra kunder fick vänta. Proffsiga informatörer skapar förståelse för en dylik åtgärd. Sådana ska också utbildas i hur man utformar ett allvarligt meddelande utan att skapa panik.

Vagnar plomberas

Redan nu påverkas järnvägen av hårdare säkerhetskrav på grund av terrorhandlingarna i världen. Vagnar med pappersbalar från Kvarnsveden som ska på USA-export måste till exempel plom-

beras och hamnarna säkerhetsklassas.

– Allt är inte rimligt att bygga upp skydd mot utan vi får inrikta oss på risker som inte kan accepteras och släppa annat, säger Anders Svenson.

På järnvägens enorma spårnät rör sig hela tiden folk som inte har där att göra. Skulle Banverket och andra upptäcka ett farligt mönster kan det bli nödvändigt att införa zoner med olika behörighet för de anställda. Utsatta ställen som pendeltåg och "Getingmidjan" i Stockholm kan vara sådana områden.

Teveövervakning av stationer, bangårdar och andra känsliga anläggningar har visat sig vara

På den gamla goda tiden. Driftvärnsmän i NBC-skydd tar prover på luften. FOTO. BANVERKET

effektivt mot brottslighet och sabotage och tekniken kan drivas långt. Det går redan nu att programmera systemen så att de upptäcker kvarglömda väskor eller resenärer som betar sig onaturligt. I England har Banverkets motsvarighet prövat utrustning som till och med kan känna igen ansikten. Om inte annat ett sätt att stoppa notoriska tjuvåkare och klottrare.

Elektroniska nosar

En idé är vidare att använda så kallade elektroniska hundnosar för att kolla om förvaringsboxar innehåller knark.

Nu hade ni väl behövt driftvärnet för att ingripa?

– Nej vi tror istället på samarbete med polisen och järnvägsföretag samt att ha förberedda insatsplaner och avtal med vaktbolag med särskilt utbildad personal. Vi kan också tänka oss att utbilda egen personal till ordningsvakter, eller skyddsvakter, säger Anders Svenson men understryker att detta är en tänkbar buffé med åtgärder och att inga beslut är fattade.

Text: Ulf Ivarsson
Foto: Anders Kämpe

man får slänga dokument som mikrofilmats och kom ihåg att föremålen är statlig egendom. Försvarets arkivföreskrifter från 2002 gäller.

Där fastslås att ett museiföremål inte får flacka runt och att prydnadsföremål som exempelvis kanoner får stå ute och målas om då och då.

Så kallade uppvisningsföremål finns också och dessa tål att tur-

nera. Det är viktigt att hålla isär de olika kategorierna.

Nu är det inte meningen att museet ska ta hand om allt. Huvudregeln är att driftvärnshuvudmännen själva sköter om föremålen enligt reglerna bevara, vårda och visa. Om myndigheten läggs ned ska krigsarkivet ha prylarna inom tre år. Armémarin- och flygfilm tar emot 8- och 16-millimetersfilmer, som

de överförs till videoband.

– Tänk också på armémuseum. De har ont om driftvärnsmedaljer, säger Lars-Gunnar Sederlin.

Ulf Ivarsson

Vapen från driftvärnet behövs inte på museet, däremot mindre föremål som standar och priser. Intendent Lars-Gunnar Sederlin är tacksam för tips, tel 08-776 42 75, 0703-35 15 90

HEMVÄRNET I FÖRÄNDRING

En modern tornsvala rycker in

Med ett nytt ytobservationssystem tar hemvärnet första steget in i det nätverksbaserade försvaret.

● Försvarsbeslutet pekar ut underrättelsinhämtning som en ny uppgift för hemvärnet. Det betyder i vårt fall ytövervakning på bredden i en kris.

Uppgiften blir att överföra data i realtid till de staber där beslut om insats fattas. Målet är att ha ett förband i drift den 1 januari 2007, men komma igång i liten skala redan 2005.

En så kallad taktisk målsättning för YOS 05 utarbetas nu i högt tempo som ett led i hemvärnets utvecklingsplan för 2007–2010.

Materiel från flygvapnets nedlagda förband för luft- och markobservation har med minsta möjliga marginal räddats undan avveckling. Nu ser utrustningen för en observationsplats inte så märkvärdig ut. Det är en knapptelefon, modem, kikare och lite sladdar. Men modernare

grejor som GPS, laseravståndsmätare och vinkelmätare ska tillföras så att rapportören på metern när vet var han eller hon är, liksom var målet finns och hur långt det är dit.

Knyts ihop med NBF

Tre fasta centraler finns att öva med, åtta utbildningsanläggningar och utrustning för 96 o-platser.

O-platserna har haft en i våra ögon enkel utrustning, som emellertid lätt kan kompletteras med modernare teknik.

Centralerna bemannas av fyra mottagare och en chef som prioriterar rapporterna. Flygkartan är inbyggd och både sjökort och topografiska kartan kan läggas in.

Hur och när YOS 05 ska knytas ihop med det större nätverket är inte klart, men FRO, Frivilliga radioorganisationen ligger i startgroparna för att jobba med tekniken. Mellersta militär-

distriktets Stockholmsstab har även gjort försök med en webbportal. Under fredstid och för övningsbruk är detta tillräckligt (se artikel härintill).

Snabbt beslut krävs

Någon brist på utbildad personal råder inte. Av flygvapenfrivilliga, lottor och FRO:are har 4 800 medlemmar Lomosbakgrund och av dem bedöms 1 500–2 000 vara välövade.

– YOS 05 är deras enda chans att fortsätta och jag vet att de vill vara med och att det inte spelar någon roll för dem om de jobbar åt flygvapnet eller hemvärnet, säger Per Johansson, ställföreträdande bataljonschef i Stockholms norra hvbataljon.

– Jag träffade Lomosfolk på F 17 och de ställde sig väldigt positiva till att fortsätta hos oss. Huvudsaken är att de får öva,

Billig lösning för krisledning

Det är på tiden med ett modernt IT-tänkande i hemvärnet anser upphovsmännen till en ny krisportal på internet.

● När ledningsgrupp Stockholm samövar med civila myndigheter har man hittills använt traditionella tal- och faxförbindelser.

– Vi upptäckte på en ledningsövning att några hade noll koll på läget. Det gick inte heller att logga in på länsstyrelsens hemsida. Vi fick då idén att bygga en webbportal, säger Ulf Lagerström, som till vardags är avdelningschef på teknikområde ledning på FMLOG:s teknikdivision och i sin roll som reservofficer chef för IT-detaljen i ledningsgrupp Stockholm.

Kollegan Mats Idberg på Aero-tech Telub har utvecklat en portal som kan användas av försvaret, polis, räddningstjänst och länsstyrelse – överhuvudtaget

alla som är inblandade i kriser. Här kan alla få en öppen, gemensam lägesbild, trafikinformation, väderprognoser och mycket annat.

Del av domän

Via portalen går det också att skicka krypterade filer med e-post även om detta ännu inte är prövat.

– För att kunna skicka hemliga uppgifter krävs naturligtvis en säker inloggning, ungefär som när du utträttat bankärenden på nätet och som alltid gäller att informationen måste hanteras av behörig person, säger Ulf Lagerström.

Portalen är tänkt att vara försvarets del av en större domän

för krishantering på webben eller något annat nät. Den skulle också kunna användas för att leda lägre förband.

– Ta som exempel ett kapat fartyg som styr in mot Stockholm. Rapportörer från polisen, hemvärnet, Frivilliga flygkåren, lottorna, sjövärsnkåren eller andra har kodade SIM-kort i sina mobiltelefoner som gör att informationen hamnar direkt på lägeskartan. I staberna kan vi följa fartygets rörelser var vi än sitter, säger Mats Idberg.

Systemet består av en server mot webben och arbetsstationer som ansluts via internet. Det går att bestämma vilka sidor omvärlden kan se. Lägesbilder uppdateras manuellt eller från hemvär-

nets ytobservationssystem 05.

Färdiga sändlistor och ordermallar, externa och interna meddelanden, krisinformation från Sveriges radio eller Krisberedskapsmyndigheten, flygväder från SMHI – bara fantasin sätter gränser för vad portalen kan utnyttjas till.

Kända komponenter

Portalen går snabbt att aktivera och enligt Ulf Lagerström och Mats Idberg skulle den ha varit idealisk för att leda insatserna under höstens storm – om den varit igång då.

Tekniken finns, allt bygger på kända komponenter och därför tror upphovsmännen att kostnaderna för att ta portalen i drift

men det krävs ett snabbt beslut för att hålla dem varma, säger stabschef Thomas Johansson vid rikshemvärnsavdelningen.

Ett 40-tal ville skriva på direkt när frågan kom på tal vid en träff i Ronneby.

– En kärnfråga är också hur vi ska öka kapaciteten i bataljonsstaberna för att bearbeta informationen.

Följer förbanden

Ett beslut om att införa YOS 05-plutoner eller troppar togs i mitten av mars. De första enheterna kan börja öva under 2006.

– De ska verka på stridsfältet och följa hemvärnförbanden, inte sitta i ett torn med en termos, säger Thomas Johansson.

Visst, likheten med beredskapsårens tornsvalor är avlägsen. I en nära framtid vill rikshemvärnsavdelningen bygga på YOS 05 med instrument för indikering av radiak och kemiska stridsmedel och senare även för att fastställa utbredningen av gaser och aerosoler på långa avstånd.

Text: Ulf Ivarsson

Ulf Lagerström:

– Ge oss en chans att prova vår portal.

i hela riket skulle vara mindre än 150 000 kronor inklusive krypto.

– I dag ringer och faxar vi och skickar M-blanketter med ordonnanser. Det är på tiden med ett modernt IT-tänkande i hemvärdet och portalen är en snärtig motvikt till alla dyra system försvaret håller på med. USA använde internet för 90 procent av all sin operativa information i Gulfkrigen, säger Ulf Lagerström.

Text & Foto: Ulf Ivarsson

Brahvo drar igång tidigast i höst

Det frågeformulär som arbetsgruppen Brahvo testat på ett kompani i Östergötland arbetas om. Det blir för mycket pappersexercis för redan tungt belastade chefer annars.

● Brahvo bildades hösten 2003 för att aktivera avtalspersonalen genom att leta upp både katastrofall och framgångsrika kompanier för att förstå orsakerna. Projektet är fortfarande inne på metoder och det blir ingen allmän datainsamling i hemvärnskompanierna förrän tidigast i höst.

Ett första försök som genomförts på 12 hvkompaniet i Nyköping gjorde inte förbandschefen, Magnus Dahlström, speciellt nöjd. Han tycker att frågeformuläret är för omfattande och yvigt.

– Som kompanichef har jag redan papper så det räcker. Under mina fem år i hemvärdet har flera kollegor slutat på grund av pappersexercisen. Jag är rädd för att kompanicheferna kommer att strunta i det här.

Magnus Dahlström vill ha färre och mer specifika frågor om han ska tro på Brahvo. Han efterlyser mätpunkter för "krigets krav".

– En etta eller nolla i kolumnen för fältarbete säger inget, eftersom spännvidden är så stor mellan att placera en tetraeder eller uppföra ett skenmål.

Avskräcks inte

Konstruktören till formuläret, Stefan Ahlborg, chef för ett hemvärnskompani i Vänersborg protesterar och säger att det tar honom 20 minuter att fylla i efter en övning.

Ett erfaret hemvärnsbefäl i Stockholm, Per Johansson, avskräcks inte heller av rapporteringen, som till att börja med ska omfatta ett års övningar.

– Vi behöver den här informationen för att se och åtgärda problemen lokalt, annars snackar vi bara runt varandra. Låt bataljonsstaben ta hand om det praktiska, vi är till för att serva kompanierna.

Vad Brahvo berättar

- Vilka övningar som personalen deltagit i.
- Tillgång och brister på personal.
- Antal uppfyllda kontrakt, totalt och per befattning uttryckt både i antal och procent.
- Antalet deltagare på olika övningar.
- Trenderna i förbandet (uppåt, nedåt, oförändrat).
- Historisk tillbakablick.
- Kommentarer och noteringar.

*Brahvo = arbetsgruppen för en bra hemvärnsorganisation.

Stabschef Thomas Johansson på rikshemvärnsavdelningen som tog initiativet till Brahvo säger att han på inspektionsresorna bara får verbal information. Det räcker inte för att sätta press på avtalsorganisationerna eller, mjukare uttryckt, få incitament till en dialog.

– Målet är fungerande förband. Vi vet redan att utfallet på koklotter är dåligt. Vi vill nu ta reda på varför vi har vakanser och hur det kommer sig att de är aktiva på ett ställe men inte på ett annat.

Vill ha svar

En soldat på en avtalsbefattning måste kunna skjuta, kamrat-hjälp, skyddsmasken och annat förutom sin huvudsyssla. Ibland fungerar det, ibland inte.

Vice rikskårschef Jan-Erik Nilsson, Frivilliga motorcykelkåren vill till exempel ha svar på varför många av hans ordonnanser inte vill skjuta. Beror det enbart på att vapnen är centralförvarade och krångliga att hämta?

Utbildningschef Peter Nilsson, Frivilliga radioorganisationen, berättar att han redan vet var han ska sätta in stöten för att ut-

Överens. Magnus Dahlström (till höger) har kritiska synpunkter på Stefan Ahlborgs tabeller, men arbetsgruppen kunde enas om förenklingar och gå vidare.

bilda och rekrytera sambandsbefäl. Genom Brahvo får han också veta om dom skjutit och övat NBC.

Drunknar i siffror

Erfarenheterna från Östergötland talar för en ytterst enkel redovisning. Annars drunknar man lätt i siffror från 49 000 individer, är arbetsgruppen överens om. Formuläret omarbetas därför så att det blir acceptabelt även för kompanichefer som hellre leder strid än fyller i tabeller.

Text & foto: Ulf Ivarsson

Ryssland farligare än Sovjet

Ryssarna är mästare på att manipulera Sverige. Svensk försvarspolitik handlar just nu om allting annat än försvar. Det eventuella hot svenska försvaret skulle kunna möta måste vara väldigt litet och anmält långt i förväg.

● Så giftigt uttrycker sig professor Stefan Hedlund om det svenska försvaret och relationen till den store grannen i öst. Hans åsikter närmast negligeras i Sverige, men möts med respekt i just Ryssland!

Stefan Hedlund är professor vid Institutionen för östeuropastudier vid Uppsala universitet. Han är alltså en av våra få verkliga auktoriteter på förhållandena i Ryssland, f d Sovjet och f d östblocket. Han är ofta intervjuad i TV, radio och tidningar och han skriver regelbundet debattartiklar om främst Rysslands utveckling och hur den påverkar Sverige.

Han menar att "ryssarna leker med tändstickor" och att "situationen på lång sikt är mycket farligare för Sverige än på många år tidigare".

Han bekräftar till stor del den gamla sinnebild av en professor när han tar emot i sitt tjänsterum vid Gamla Torget i Uppsala. Bokhyllor överallt fullproppade med böcker, pärmar och kompendier. När hyllorna blev fulla hamnade resten på bord, stolar och golv. Från denna lite klichéartade professorsmiljö levererar han sina beska mediciner om tillståndet för främst Ryssland och dess påverkan på svensk utrikes- och försvarspolitik.

– Det finns inget utrymme kvar för svensk säkerhetspolitik, hävdar han. Nu handlar det mest

Varning! De som trodde att det kalla kriget hade tagit slut har anledning att tänka om. Professor Stefan Hedlund är mycket kritisk till Sveriges försvarspolitik och synen på utvecklingen i Ryssland.

om vår försvarsindustri och regional sysselsättning. Det vore bättre om Glesbygdsverket tog hand om allihop! Det kan man göra med ett avvecklingsbolag. Lägg ner hela försvaret och börja om från början som efter bankkraschen.

Risk för misstag

Han är alltså östeuropaexperten som gång på gång försöker få oss att se utvecklingen i främst Ryssland som farlig för Sverige.

– Ja det är tydligen svårt för oss att erkänna att det är så. Vi har ett helt nytt Ryssland som är en "militokrati". Relationen mellan Ryssland och väst, framförallt USA, är sämre än någonsin sedan det kalla krigets slut. Ryssarnas försvarssystem är nu så dåliga att det är stor risk för misstag. Vi kan få bevittna eller bli indragna i allt tuffare incidenter. Av ekonomiska skäl beväpnar nu

ryssarna Kina och bedriver kärnkraftsamarbete med Iran. Risken för kärnvapenkrig av misstag är oroväckande stor.

I en av sina många debattartiklar säger Stefan Hedlund att "Putin har som ambition att återupprätta landets ära och stolthet". Medlen för att göra detta är då begränsade till olja och vapen.

– Ryssland har helt enkelt ingen annan väg att gå. Man har en enorm makt över oljeresurserna, eftersom man nu har gått om Saudiarabien som producent.

Det kunde ligga nära till hands att sortera in Stefan Hedlund i en politisk kategori som lägger skulden för svensk utrikes- och försvarspolitik på regeringsparti med stödpartier. Men så enkelt är det inte.

– Svensk utrikespolitik är en märklig soppa, säger han. Det har inte med partipolitik att göra utan det är en svensk kulturfråga. Folk i gemen har tydligen uppfattningen att det aldrig mer blir krig i Europa, trots att vi hade krig för några år sedan på Balkan. Jag säger inte att det blir krig, att vi blir indragna i ett krig eller anfallna. Men det är naivt att inte se att riskerna finns och faktiskt är större än under det kalla kriget. Svenska försvaret av i dag handlar om att lappa och laga. Vi har snart bara internationella insatser kvar. På konferensen Folk och Försvar i Sälen i januari sade försvarsminister

Leni Björklund ungefär att "om vi blir angripna så får vi vända oss till FN". Det är ju rent hyckleri.

Arbeta utan stöd

Stefan Hedlund menar också att nerdragningarna i försvaret motverkar integration och jämlikhet.

– Sist in och först ut betyder ju att många invandrare och kvinnor försvinner.

Han har under flera år nu varnat för utvecklingen i främst Ryssland och också det som nyligen har hänt i Ukraina.

– För Rysslands del innebär utgången i Ukraina att den ryska drömmen om en återupprättad stormakt är helt spolierad. Om nu Ukraina skulle närma sig EU då kommer Ryssland att reagera mycket kraftigt.

Men trots varningarna för Ryssland så har Stefan Hedlund aldrig haft några problem med sovjetiska eller ryska myndigheter för visum eller annat.

– Ryssarna uppskattar folk som talar klarspråk.

Han tycker att hemvärdet nu får en viktigare roll i det nya försvaret som han är så kritisk till.

– Där finns ju mycket av den gamla folkviljan på frivillig grund. Men hemvärdet har ett stort beroende av att det finns kvar en reguljär armé och får nu på många sätt lära sig arbeta utan detta stöd.

**Text & foto:
Bengt Plomgren**

Anders vill ha seriös debatt om namnet

● Höstens rikshemvärnsmöte ska förutom att ta ställning till åtskilliga motioner även svara på två frågor, den ena från rikshemvärnsschefen, den andra från rådet. Anders Lindströms fråga gäller ett eventuellt namnbyte på hemvärdet. Tinget 2003 avvisade tanken på att överge det inarbetade namnet.

Rikshemvärnsschefen föreslår

nu att hemvärdet ska heta Nationella skyddsstyrkorna. Han trycker på att det är extra viktigt att diskussionen genomförs seriöst så att alla uppfattningar får komma till tals. Säger tinget nej en gång till är frågan sannolikt död.

ÖB fattar sitt beslut med stöd av vad tinget kommer fram till. Om han föredrar ett byte till Na-

tionella skyddsstyrkorna är det regering och riksdag som tar slutlig ställning.

Ny toppfigur?

Rådet frågar tinget om det är dags att anställa en generalsekretare. Argumentet är att staten är alltför arbetsbelastad för att hinna med rörelsen. Denna rörelsens egen toppfigur skulle

resa runt för att fänga upp stämningar och ta tag i de frågor som hela tiden finns, heter det. Ingen mera utförlig utredning om vare sig generalsekreterare eller hur det påverkar medinflytandet har dock gjorts.

Motionerna till tinget ska vara inne senast den 1 juli och behandlas av rådet 7–8 oktober.

Ulf Ivarsson

Hemvärnet trea på ÖB:s priolist

I försvarets febrila kostnadsjakt går ingen säker. Högsta prioritet har den svenska stridsgruppen till EU, hemvärnet kommer på tredje plats och därefter ingenting.

● Försvarsbeslutet i december gräver djupa hål i försvarets kassa. För 2005 är ekonomin i balans men för 2006–2007 ställer finansuppgörelsen med stödpartierna till med stora problem. Sett över hela perioden måste ÖB leva med fem miljarder kronor mindre än han räknade på i sitt underlag. Inte nog med det. Finansieringen av Sveriges bidrag till EU:s stridsgrupper, drygt en miljard kronor, har länge hängt i luften och det var vid denna tidnings pressläggning ännu inte klart om regeringen skjuter till medlen utanför ramen. För 2007–2008 tvingas ÖB därför spara 700 miljoner mer jämfört med hans gamla kalkyl och sen blir det ännu värre.

Ingen hjälp att lyfta

I ett försök att lätta på trycket låter regeringen göra en översyn av Försvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Förvarshögskolan, som hittills inte berörts av neddragningarna. I övrigt får inte ÖB någon hjälp att lyfta av nya obudgeterade kostnader. Det bättrar föga att Försvarmakten fått löfte om att få igen de 2,3 miljarder som tvångssparades 2004. Pengarna går i första hand till materiel, eftersom de kommer från uppskjutna inköp. Materielanslaget är en djungel av närings- och regionalpolitik och påtryckningar från industrin.

Insatsförbanden kan inte hel-

ler tas bort. Alltså tvingas ÖB slopa ännu fler regementen eller flygflottiljer eller avstå från hela funktioner eller förmågor. Det måste ju finnas pengar kvar att öva för.

Inte i hemvärnet

En ny avvägning måste göras den 4 maj, då kompletteringar för 2007–2008 ska lämnas.

– Just nu är det inte i hemvärnet som man ska hitta de 700 miljonerna, sa rikshemvärnschefen Anders Lindström på ett möte med sitt råd.

ÖB:s priolista toppas av EU-stridsgruppen, därefter så kallade registerförband – även dessa för internationella uppdrag –

och sist territorialförsvaret, läs hemvärnet. Ett tungt skäl att ha kvar hemvärnet är att vi har en verklig insatsförmåga och kan ställa upp tiotusentals soldater inom 48 timmar. Övriga armén behöver 7–10 dagar för att mobilisera några hundra man.

Mister en vän

Men hemvärnets bästa vän, militärdistriktet, kommer att försvinna och frivilligorganisationerna får räkna med ett kraftigt minskat intresse från FM:s sida.

I den febrila jakt på kostnader som pågår hade ett mindre, storstadsbaserat hemvärn eller ren kaderorganisation (bara befäl) inte haft en chans. Båda al-

ternativen fanns i ÖB:s direktiv till Anders Lindströms utredning om MD-organisationen men ströks omgående.

Försvarmakten håller nu på att anpassa sig till en ekonomi som för bara något år sedan ansågs omöjlig.

– För mig är det fullständigt otänkbart. Då får vi ett helt annat försvar, sa riksdagsman Ola Rask som är regeringens man i rikshemvärnsrådet på ett möte i början av 2004. Han uttalade sig apropå att regeringen bett ÖB räkna även på nivån minus sex miljarder kronor, som nu alltså visat sig vara ganska nära det verkliga utfallet.

Ulf Ivarsson

Frivilligförsvaret visar upp sig

Uppvisning. Hemvärnet visar hur en observationsplats kan se ut.

FOTO: PIA-LENA JANSSON

● Frivilligförsvarets dag hålls även i år i Stockholm den 6 juni kl. 11–16 på Raoul Wallenbergs torg vid Nybroplan.

De flesta av våra frivilliga försvarsorganisationer är representerade och visar upp sina verksamheter under dagen med personal, materiel och utställningar. Dessutom kommer också ett antal musikkårer att framträda.

Mer information presenteras i lokalpressen och på olika webbsidor.

Arrangör är Frivilliga försvarsorganisationernas samarbetskommitté i Stockholms län (FOS).

Pia-Lena jansson

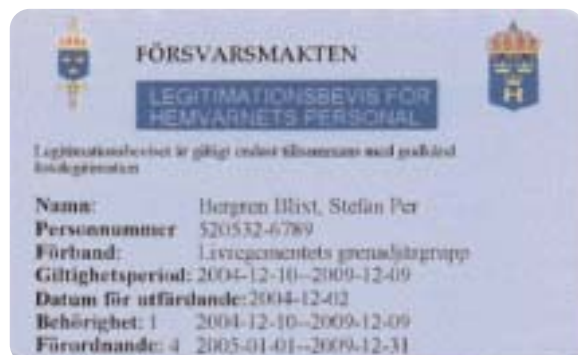
Avtal skrivs om skjutbanor

● Under 2005 ska Försvarmakten bestämma sig för vilka civila skjutbanor som behövs för hemvärnet och frivilliga. Avtal kommer att skrivas om så många banor som organisationen kräver 2008, det vill säga då hemvärnet gått ned till 60 bataljoner.

Nya ID-kort till sommaren

● De gamla ID-korten ersätts i år av en modernare handling i körkortsutförande, dock utan foto.

Före sommaren förses staber och insatshemvärnet. Samtliga ska ha sina legitimationer till den 15 december, enligt den plan som gäller.

Nytt leg. Kortet liknar ett körkort men gäller ej som legitimation.

Rätt med snabbt modernt hemvärn

Michael Moore är mannen som ska se till att Försvarsmakten genomför riksdagsbeslutet.

● Generalmajor Michael Moore på högkvarteret betraktas allmänt som en av arkitekterna bakom det nya försvaret.

– Jag är medveten om att det är så, säger han. Men i så fall är jag inte en av ett fåtal, utan en av ett flertal arkitekter. Jag försvarar inte själva försvarsbeslutet, det blev svårare ekonomiskt än vad vi hade räknat med. Men jag försvarar inriktningen av beslutet.

Michael Moore har naturligtvis en gedigen militär bakgrund. Den inleddes med Flygvapnets kadettskola 1973–74. Under fyra år mellan 1996 till 2000 var han på strategiavdelningen på högkvarteret. Därefter var han under fyra år militär rådgivare till först försvarsminister Björn von Sydow och sedan försvarsminister Leni Björklund. 2004 kom han tillbaka till högkvarteret.

Det skulle kunna liknas vid stora konsultroller i näringslivet, där konsulten efter utfört uppdrag går in i kundföretaget för att säkerställa verkställighet.

Michael Moore värjer sig milt mot jämförelsen.

– Jag har inte haft några problem med att gå från högkvarteret till försvarsdepartementet och sedan tillbaka. Man måste vara medveten om vem man har som chef och det var intressant att jobba ihop med både Björn von Sydow och Leni Björklund.

Nu leder Michael Moore strategiledningens utvecklings- och inriktningsstab. Han ansvarar alltså för förändringen inom Försvarsmakten och i praktiken för verkställigheten av riksdagens försvarsbeslut.

– Jag har arbetat med liknande frågor länge. 1997 började jag samarbeta med Johan Kihl, sedermera armégeneral. Vi inriktade oss på att se försvarets roll på ett helt nytt sätt, med en perspektivplanering som gav en helt ny hotbild efter det kalla kriget.

Han går igenom bakgrunden med en tillbakablick på de femton sista åren. Fram till dess hade vi världens största militär-

Michael Moore menar att hemvärnet är på rätt väg. Tillsammans med reservister kan hemvärnet bli mycket effektiva för att möta många former av hot på hemmaplan, medan insatsförsvaret främst ska möta hoten utanför Sverige.

makt strax öster om Gotland. En militärmakt som dessutom stod i spetsen för östblockets Warzawapakt.

Annorlunda hot

– Hoten är ju helt annorlunda i dag. Vi har två hotbilder. Det traditionella i form av främst robotar, flygplan, fartyg och sabotageförband finns kvar, men är nu ganska litet. Det nya är storskalig terrorism, NBC-hot, risk för olyckor vid kärnreaktorer, kärnvapen i fel händer, IT-hot etcetera.

Det nya är också att hoten inte längre är rent nationella.

Naturkatastrofer som tsunamin, miljöproblem, konflikter om naturresurser, regionala krig, sådant kan få konsekvenser i helt andra delar av världen.

– Det finns många orsaker till varför Sverige behöver delta i att skapa en gemensam säkerhet.

Att värna om internationell rätt och att motverka etniska konflikter och grymheter som folk-mord är en. Men vi har ofta också direkta eller indirekta egna säkerhetsintressen att tänka på. Vi hade till exempel kunnat bli ekonomiskt hotade av krig på Balkan, menar Michael Moore. De hot som nu skulle kunna uppstå måste vi skydda oss mot tillsammans med andra länder och tidigt. Inte ens USA klarar av att försvara sig mot den nya tidens hot helt ensamt.

Dagens högteknologiska för-svar kännetecknas av en så kallad Markus-soldat med GPS, hjälmdisplay, lägesinformation och radiokontakt. Ett försvar som kanske också kan vara sårbart på ett annat sätt än tidigare.

– Ja det är klart att angrepp och hot i dag kan vara i form av datavirus, instämmer Michael Moore. Därför måste försvaret hänga med i samhällsutvecklingen och utnyttja teknik på ett helt annat sätt än tidigare.

– Vi behöver inte längre hundratusentals soldater. Men vi behöver förband som direkt kan gripa in mot storskalig terrorism. Vi behöver grupper som kan sättas ihop snabbt på låg nivå med en förberedelsestid på noll sekunder!

Kvalificerat hemvärn

Var kommer då hemvärnet in i den här nya bilden? Han är beredd på frågan.

– Jag har själv varit med i frivilligförsvaret. Jag har också varit med på två hemvärnsövningar, en i Norrland för några år sedan och en i Sörmland på 90-talet. Jag menar att vi ska ha ett kvalificerat, snabbt insättbart hemvärn, inte av den gamla modellen. Det kan vara litet, men det ska inte som nu fungera för en bygd, utan för en större region. Förändringen av hemvärnet är därför helt rätt. Som delaktig i försvarsbeslutet

och förändringen av Försvarsmakten har Michael Moore den svåra uppgiften att förklara och motivera de stora nedskärningar som nu görs.

– Vi har ju nu under senare år gått från ett stort invasionsför-svar till ett litet insatsför-svar. Vi hade det tredje största flygvapnet med 21 flottiljer, nu blir det tre. Många har ju älskat sitt förband och riskerar nu att tappa fotfästet när förbandet läggs ner. Det är fullt förståeligt och handlar om hjärta kontra hjärna. Men försvaret måste ju förändras när världsläget och hotbilden förändras.

Han följer oss på väg ut till hissen och kommenterar då ironiskt hur det ser ut i korridorer-na.

– Min fru är inredare och hon säger att den gamla försvarskulturen syns i möbler och allt annat här.

När vi skiljs ställer vi den fråga många funderar över, men ändå inte ställer. Händer det att han förväxlas med en numera internationellt känd namne. Han skrattar åt frågan.

– Jag är född i England som brittisk medborgare, pappa var engelsman. Jag var nio år när vi kom till Sverige. Förr fick jag frågan om jag var släkt med Roger Moore, vilket jag inte är. I internationella sammanhang har det faktiskt hänt att folk förväntar sig någon annan än jag.

**Text och foto:
Bengt Plomgren**

Glesare baskrav

● Motionerna till rikshemvärnstinget börjar droppa in. Först på tidningens skrivbord landade en från Östergötland, som föreslår att det praktiska skjutprovet i baskraven genomförs vart femte år istället för som nu varje. Eller teorin vartannat år och skjutningen vart femte. Avstånden till skjutbarnorna har blivit för långa.

Skytterörelsen hjälper hemvärnet

● Hemvärnets soldater behöver bli bättre i skytte. Det har noterats av rikshemvärnschefen under hans resor i landet. Som ett led i kvalitetshöjningen har Frivilliga skytterörelsen, FSR fått i uppdrag att utbilda kvalificerade skytteinstruktörer för hemvärnet. I år startar man med 24 elever som efter kursen blir riksinstruktörer och ska kunna utbilda en hel kader av instruktörer åt hemvärnet.

I Försvarsmakten råder en allmän brist på specialinstruktörer och officerarna har tappat skyttekunskaper jämfört med tidigare.

– Jag har sett yngre befäl stå och läsa skjutreglementet på valen. Vi kan lära ut med själen, det är effektivare, säger Michael Normann, som är utbildningskonsultant i FSR och pappa till utbildningspaketet.

Högkvarteret kräver att FSR:s

Pampig miljö. Framför prins Bertil som var FSR:s ordförande 1949–1997 står här Michael Normann och Steve Gunnarsson i den senares ståtliga tjänsterum på FSR.

civila instruktörer ska kunna duka och genomföra kompletta fältskjutningar med hemvärnsförband.

– Observera att Försvarsmakten godkänner en PEK-skjutning efter tre godkända skott, vi håller på en hel dag i varje moment innan vi är klara, säger Steve Gun-

narsson, generalsekreterare i FSR.

Fältskjutning är inte strids-skjutning men för den enskilde soldaten är grunderna samma.

– Vi säkerställer att soldaten kan hantera sitt vapen helt enkelt.

FSR:s instruktörsutbildning

kvalitetssäkras av Hemvärnets stridsskola och ska avlasta militärdistriktet när det gäller grundläggande utbildning i ban- och fältskytte.

En riksinstruktör måste vara erfaren tävlingsskytt med ledarskaps- och skjutledarutbildning. Han eller hon kommer att omförordnas varje eller vartannat år.

– Vill du ha en fem sekunders lektion i skytte, frågar Michel Normann.

– Jo, om du låter kornet närma sig mittpunkten underifrån skjut du aldrig ett högt skott. Våra instruktörer kan lära ut massor av sådana här knep.

Hemvärnet föddes en gång ur skytterörelsen och riksinstruktörerna stärker de gamla banden. För FSR är uppdraget dessutom mycket välkommet i en osäker tid för frivilligorganisationerna.

Text & foto:
Ulf Ivarsson

MD-nedläggning på is

● Nedläggningen av militärdistriktsstaberna skjuts upp i väntan på försvarsberedningens rapport i sommar. ÖB:s utredare, generallöjtnant Jan Jonsson föreslår att de tre staberna ersätts med fyra ledningsgrupper som underställs operativa insatsledningen. Dessa staber skulle ha 10–17 anställda vardera och finnas i Boden, Stockholm, Göteborg och Malmö. Uppgiften är säkerhetstjänst och samverkan med civila myndigheter.

Men ÖB vill alltså vänta med sitt beslut tills det finns en helhetsbild av krisberedskapen.

När det gäller hemvärnsutbildningen har det inte hänt något nytt sedan Anders Lindström i sin utredning av MD-organisationen föreslog att MD-grupperna knyts till utbildningsförbanden. Exakt hur det ska gå till har han fått ett nytt uppdrag att titta på.

Betydligt färre officerare ingår i MD-organisationen nu än tidigare, men samtidigt har hemvärnet minskat. I september 2002 var det totalt 519 yrkesoffi-

cerare som jobbade med hemvärnet. Ramen för 2005 är 330. De förband som tar över det formella ansvaret för hemvärnsutbildningen kan inte räkna med några personalförstärkningar bara av den anledningen. Däremot kan det bli en utökning av rikshemvärnsavdelningen. Men innan dess ska högkvarteret minska med 30 procent till 925 befattningar och två tjänster på avdelningen dras in.

I södra Sverige anser man sig orättvist behandlad. Överstelöjtnant Karl-Göran Sundvall på Bohus Dalgruppen har räknat ut att det just nu går 86 hvsoldater på en anställd officer i Södra militärdistriktet, 70 i mellersta och 61 i norra.

– Avstånden och antalet hvsoldater avgjorde. Vi måste ta hänsyn till långa resor i Norrland och att de bara har ett GU-förband kvar medan syd har hur många som helst. Det kommer att råda balans mellan yrkesofficerare och hemvärnspersonal, försvarar sig Anders Lindström.

Ulf Ivarsson

Visa din avsky för våldtäkt

● Denna så kallade pin som sätts i knapphål är symbolen för lottornas och Unifems kampanj mot massvåldtäkter. Unifem är FN:s organ för kvinnofrågor. Systematiska sexuella övergrepp sker i skuggan av krig. De fredsbevarande styrkorna måste därför genomsyras av medvetande i genusfrågor, heter det i FN-resolutionen 1325, som kampanjen utgår från.

Prylregn över förbanden

● Insatskompanierna får en ny radio för samband med blåljusmyndigheterna och sjukvårdarna 146. Goggles för mörkerseende tilldelas inte bara hundförare utan även till plutonerna. Intelligent batteriladdare tillförs ner till kompaninivå. Plutonerna får fler bildförstärkare typ hv. Insatsplutonerna får en terrängbil 13 till för att få rum med hundburar.

Sjukvårdsgrupperna ska disponera andningsvårdsutrustning av modell 4S, som gör att

de kan svara för sjukvårdsberedskap 2. Men bara om personalen har fått fem timmars kompletterande utbildning utöver de 160 timmar de redan har.

Till sjukvårdsgrupperna utlämnas också gruppsjukvårdsväska 0950 för kamrathjälp.

Insatsdelarna i hemvärnet får aktiva hörselskydd – 2600 kåpor av märket COMTAC levereras under våren. Övriga i hemvärnet ska förses med vanliga passiva hörselkåpor, som ska utdelas till den enskilde.

SBK får större anslag och ansvar

Stor optimism och framtidstro råder inom tjänstehundsverksamheten.

● Svenska Brukshundklubben, SBK, får 2005 ökade medel med 1,1 miljoner kronor jämfört med 2004. Detta är anmärkningsvärt och ett mycket tydligt bevis på att SBK är en prioriterad frivilligorganisation i neddragningarnas tidevarv då all verksamhet inom Försvarmakten och totalförsvaret är under granskning. Dessutom kommer SBK att få utökade beställningar av hundar, personal och nya utredningsuppdrag.

"Hundtjänsten skall öka Försvarmaktens insatsförmåga

och spara på övriga resurser. Sensorteknik hund skall vara en respekterad och efterfrågad förmåga." Så lyder vision hundtjänst i Försvarmakten. Den presenterades av major Stefan Törngren från högkvarterets luftstridsavdelning på tjänstehundskonferensen i februari. Stefan Törngren berättade att tyngdpunkten för hundtjänsten 2005 kommer att läggas på hundar och 2006 på personal. Personalförfrågan kommer att lösas genom att vidareutveckla och omcertifiera befintliga instruktörer

och funktionärer. Men även rekrytering och nycertifiering av funktionärer måste till för att möta behoven för hundutbildningen, prov- och kontrollverksamheten.

Högkvarteret vill att SBK förutom att vara leverantör av avtalspersonal och hundar även ska syssla med utveckling och utredningar. Under 2005 har SBK fått fyra utredningsuppdrag och flera kan komma om arbetet med de inledande uppdragen faller väl ut. Det första uppdraget är disponibilitet hund, det

vill säga hur Försvarmakten kan disponera sina hundar för övningar och insatser nationellt och internationellt. De andra tre uppdragen gäller tilläggsdressyr för sök i och mot byggnad, marin miljö och vapen- och ammunitionssök. Mycket spännande och sporrande uppdrag som är hundra procent framtidsinriktade, tyckte konferensens deltagare. Utredningarna är i sin linda och vi kommer att följa arbetet samt rapportera i kommande nummer av tidningen.

Bo Eriksson

En krona mer i milersättning

● Dagersättningen ligger kvar på 66 kronor däremot höjs maxbeloppet för dagpenning, som beräknas till 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, med hela 2 kronor till 729 kronor. Dagpenning betalas vid utbildning om mer än två dagar. Befattningspenningen är oförändrad.

Ersättning vid medverkan i samhällets räddningstjänst följer det avtal som gäller deltidssbrandmän och höjdes den 1 oktober 2004. Överenskomna belopp gäller till och med den 31 mars 2005. Den hemvärnspersonal som deltar i räddningstjänst får för första timmen 176 kronor och därefter 117 kronor per timme.

På helger och nätter höjs den ersättning som tidigare med 50 procent.

När det gäller reseersättningar

har milersättningen för resa med egen bil höjts med 1 krona till 17 kronor per mil. Beloppet för ersättning med skiljedrivande ligger kvar på ytterligare 13 kronor per mil. Det sistnämnda beloppet är då skattepliktigt.

Höjt prisbasbelopp

På försäkringsfronten inte mycket nytt mer än de konsekvenser som blir resultatet av höjt prisbasbelopp, PBB. Detta har höjts från 39 300 kronor till 39 400 kronor. Höjningen påverkar marginellt efterlevandeskydd, begravningshjälp etc.

Den nya utgåvan av foldern Förmåner och Försäkringar vid tjänstgöring i Hemvärnet kan via MD-gruppen beställas från Försvarets Bok- och Blankettförbud i Sundbyberg.

Sune Ullestad

Klart för finska hemvärnet

● Finland har beslutat att införa hemvärnsliknande "landskapstrupper". Förbanden ska vara användbara den 1 januari 2008 och år 2010 täcka hela Finland. Personalen hämtas från leden av reservister, som är lite äldre värnpliktiga. Landskapstrupperna ska ha uppgifter både i fred

och krig och utbildas i Försvarsutbildningsföreningen, som är Finlands motsvarighet till FBU.

Rikshemvärnschefen har träffat sina finska kollegor och kommit överens om ett samarbete över Östersjön mellan Umeå och Uleåborg samt Stockholm och Helsingfors.

Kpisten ges nådatid

● Försvarmakten fortsätter att gallra ut kpist m 45. Enda undantaget är hemvärnets avtalspersonal. Den gamla kpisten får alltså en nådatid hos hemvärnet, där den är personligt vapen för lottor, bilkärister, hundförare, mc-ordonnanser, flygförare och signalister. Rikshemvärnschefen vill ha ett enhetsvapen

för hela organisationen, men ak 4 är inget idealiskt vapen för kvinnor. Det är för tungt. MC-ordonnanser bör inte ha den av trafiksäkerhetsskäl. När ak 4 bärs av hundförare fastnar vapnet lätt i terrängen.

Ingen anskaffning av något nytt lättare handeldvapen är inplanerad.

Hemvärnslag önskas till Halmstad

● Årets svenska skyttevecka äger rum i Halmstad 18-23 juli och ak 4-skyttar från hemvärnet är välkomna att tävla i grenarna ban- och fältskytte, som går lördagen den 23 juli.

Detta riksmästerskap i ak 4 går nu för tredje året och arrangörerna hoppas på fler deltagare från hemvärnet, gärna hela lag från kompanierna.

Förra året dominerade norr-

bottningarna resultattablerna och riksskyttemästare i fältskyttet blev Conny Pettersson, Norrbottens gränssjägargrupp. Lagtävlingen vanns av Norrbottensgruppen. Banmästare blev Mats Johansson, Revinge skytteförening och lagtävlingen vanns av Norrbottensgruppen.

All information finns på hemsidan:

www.riks2005.i16skytte.com

Rikshvavdelningen stöter på om hjälmen

● Leveranserna av nya hjälmen m 90 går fortfarande för långsamt. Hjälmar med rätt inredning finns dock i tillräckligt antal. Problemet är att logistiken inte fungerar. Rikshemvärnsavdelningen har därför gett direktiv om att militärdistriktsgrupperna ska kontakta den försörjningsenhet inom FMLOG som stöder gruppen och klarlägga behov och tillgång. "Ett aktivt agerande behövs från båda parter", heter det i anvisningarna.

Försvarsutbildarna växer

● Samgåendet mellan HBR, Hemvärnsbefälets riksförbund och CFB, Centraförbundet för befälsutbildning, i dagligt tal FBU, går som planerat. HBR-sektionerna har börjat smälta ihop med FBU-förbunden. På HBR:s riksstämma i november beslutas om den centrala avslutningen till CFB, som vid årsskiftet byter namn till Försvarsutbildarna. Respektive styrelser har deklarerat att samgå-

endet genomförs per den 31 december 2005. Detta innebär att HBR finns med i CFB:s budgetförhandlingar för 2007.

CFB fungerar som en stab för FBU-rörelsen och en handfull andra specialförbund som kustjägarna och fältartisterna. Den äldsta FBU-föreningen bildades i Luleå 1905 och under massarméns tid var utbildningen av värnpliktiga befäl en stor uppgift, men inte nu längre.

Namnbytet markerar att föreningarna arbetar med utbildning på större bredd.

CFB diskuterar även att ta sig an andra frivilligorganisationer som riskerar att bli av med sina anslag. Ett antal organisationer knackar på dörren och FVRE, Flygvapenfrivilligas riksförbund, och Sjövärnsskåren är på väg in.

– Vi utbildar även personal i civila resursgrupper för kommunernas behov och ser fram-

för oss ett samarbete med Civilförsvarsförbundet, säger B-O Lax, informationschef i CFB.

Han uppger att CFB är öppen för ännu fler organisationer men om de ska bli specialförbund i CFB måste de ha uppdrag med sig i boet.

I FBU-förbundens ägo fanns en gång 14 kursgårdar, varav åtta är kvar på attraktiva platser i fjällen och längs kusterna.

Ulf Ivarsson

Hemvärnsman Nilsson slår rekord

● I 65 år har Gunnar Nilsson varit med i hemvärdet. Under denna tid har Gunnar bland annat uppehållit befattningar som kompanichef (kapten) och där efter som kretschef (major). I slutet av sextioalet föll den fruktade bilan och Nilsson placerades i kretsen av veteranernas tappra skara. Tilläggas kan att Gunnar har hjälpt till i värdet långt upp i åldern och fyller nitio i år.

Gunnar Nilsson gick med i hemvärdet vid 24 års ålder. På den tiden var han tullchef i Höganäs. Först fick han sätta sig på skolbänken för att få nödvändig militär lärdom. När Gunnar tjänstgjorde som tullchef och hemvärnare tilldelades han redan 1945 några speciella militära utmärkelser för goda insatser för de danska fiskarnas kamp mot den tyska fienden.

Naturligtvis uppstod många problem för den nyutnämnde kompanichefen. Bland annat skulle 100 man med godtagbar utrustning skaffas fram. Tio gevär fick de från staten, resten fick uppbringas i bygden. På ett ställe togs tio gevär omhand. Nilsson tyckte de var rostiga men det var väggglöss som drattade ur piporna när man svängde på vapnen. Några ordentliga uniformer var inte att tänka på i början. Det fick bli Landstormens trekant som huvudbonad och ett särskilt hemvärnsmärke togs fram centralt.

Text & foto:
Bo Bengtsson

Still going strong. Gunnar Nilsson – hemvärnsman sedan 1939.

Hv-ungdom borde ha förtur

● Trots stoppet under 2005 och osäkerhet om framtiden strömmar anmälningar till korta lumen in på internet.

Norra smålandsgruppen hade i mitten av februari 35 intresse-rade och Göteborgsgruppen 29. Hemvärnsungdomar borde få förtur till tremånadersutbildningen anser gruppcheferna

och major Mats Stedt på rikshemvärnsavdelningen håller med:

– Det vore ett effektivt sätt att få flera avtal.

Vid denna tidnings pressläggning var det fortfarande oklart om det blir någon utbildning 2006. Beslutet ligger på generalnivå i högkvarteret.

Nätet rekryterar bra

● Under en kampanj årsskiftet 2003–2004 då hemvärdet hade en "banner" på Aftonbladets nätupplaga av Sportbladet fick hemvärdet under 41 dagar 237 intresseanmälningar via internet. I genomsnitt kommer det in 50–60 nya namn denna väg varje månad. Under 2004 och

tio veckor in i 2005 tog rekryteringssajten soldat.nu emot 448 intresseanmälningar till tremånadersutbildningen, 1 799 förfrågningar om att bli hvsoldat och 11 om att bli hv-musiker. Livgardesgruppen leder nätligen följd av Göteborg och Södra skånska gruppen.

Läsarservice och kontakt med redaktionen

● Tidningens redaktions-assistent Pia-Lena Jansson finns på redaktionen måndagar till och med onsdagar och nås på tel 08-788 97 15 eller pia-lena.jansson@pub.mil.se

Hon kan hjälpa till med alla slags ärenden som gäller prenumerationer och administration. Dessutom håller hon reda på tidningens kontakter med leverantörer och redaktionella medarbetare.

Pia-Lena Jansson.

Fyll i namn och adress

● Ni som prenumererar på tidskriften Hemvärdet med anledning av utskicket i nr 1 måste vara noga med att fylla i namn och adress på inbetalningskortet. Vi har fått massor av inbetalningar utan att avsändaren finns angiven. Det finns inga praktiska möjligheter att spåra avsändarna.

Här flyger FFK över Arvika med rikshemvärnschefen som andrepilot.

FOTO: ULF IVARSSON

Luftburna hemvärnet hittar nya uppdrag

Ledningen för Frivilliga flygkåren oroar sig inte över Försvarsmaktens hårdare tyglar. De kompenserar mindre anslag med fler uppdrag.

TEXT: ULF IVARSSON FOTO: ANDERS KÄMPE

Medan andra frivilligorganisationer kämpar för att motivera sin existens i det nya försvaret kan FFK, Frivilliga flygkåren glädja sig åt en stabilare trend. Bemanningen av MD-flyggrupperna, hemvärnsflyget, är stila 105 procent och FFK kammar ständigt hem nya uppdrag. I genomsnitt varje dag flyger till exempel kårens piloter nä-

gonstans längs kuststräckan från Haparanda till Strömstad för att identifiera fartyg. När sjöbevakningscentralerna inte kan tolka ett eko skickar de ut en båt eller FFK för att se efter. På så vis kompletterar FFK sjölägesbilder åt marinen, kustbevakningen, sjöpolisen och tullen. Det kan även gälla oljeutsläpp, fiskebåtar i förbjudet område eller algblooming.

– Marinen har bilder av all världens båtar, många av dem är tagna av FFK, berättar Bengt-Arne Jönsson, som ansvarar för MD-flyget och håller till i kårens högborg i före detta officersmännen på Skavsta flygplats.

Särskilda sjöinformationsgrupper, SIG, utvärderas också just nu. De är marina motsvarigheter till MD-flyget.

Trångt i hangaren. Tidningen Hemvärnet drar i vingarna och MD-flygchefen på kårstaben Bengt-Arne Jönsson i noshjulet.

Vår pilot Bengt-Arne Jönsson hälsar tidningen välkommen till en flygtur över ett vintrigt Skavsta – flygkårens högkvarter.

Nej, Frivilliga flygkåren är inget för personer med förkortningsfobi. Från MD-flygggrupper, SIG och KB-flygggrupper (se faktaruta) sätter FFK i år upp besättningsgrupper till 11 så kallade flyginsatsgrupper, FIG. Deras uppgifter är kraftledningskontroll, sjöräddning och eftersök på land. Strålningsmätning och eftersök av föremål i vatten står i sinom tid på tur.

Lokaliserar vindfällan

Ett alldeles färskt uppdrag är att flyga för elbolagen som snabbt behöver lokalisera vindfällan i kraftledningsgatorna. I februari började FFK utbilda personalen och målet är fyra piloter per län. Med små plan kan man operera på mycket låg höjd och så sakta som 120–130 kilometer i timmen. Det är två man i planet men piloten måste ha flygandet i ryggraden för att kunna navigera och samtidigt hjälpa till att hålla uppsikt över terrängen.

– På vår önskelista står att vidareutveckla utrustning som videokamera och dator med karta och GPS för positionsbestämning. Försök har gjorts men det blir mycket sladdar i kabinen och överföringen till marken är lättstörd, säger Bengt-Arne Jönsson.

Sambandet mellan hemvärnet och flygplanen har också varit en stötesten.

De försök som gjorts med hemvärnets 145 gav blandade resultat. Man flyger med olika plan från pass till pass och det är inte bra att ha lösa föremål i cockpit. MD-flygggrupperna kommunicerar med flygradion, som hemvärnet hittills inte haft. Men det nedlagda artilleriflygets stationer är antligen på väg ut till hemvärnsbataljonerna, så nu ska det snart gå lättare att prata med besättningsarna.

Bidraget ströps

Den så kallade Börjessonska frivilligutredningen blev en nitlott för FFK. Det nya

sättet att räkna hämtades därifrån och gjorde att organisationsbidraget från Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten ströks från 2,6 till 1,4 miljoner kronor. Följden är att FFK fått säga upp personal och istället köpa tjänster. Därför försörjer sig den utbildningsansvarige för lågflyg Torbjörn Salzman numera delvis som färfarmare.

På Skavsta lagras flygbasutrustning för 17 miljoner kronor som Räddningsverket köpt in.

– Vi skulle kunna bygga upp en flygplats när som helst. Här finns tält, elverk, belysning, radio, allt, säger kårchef Sven-Inge Ander.

Instabilt med vinterkängor

Från militärt håll har FFK inte fått mycket mer än en uniform och ett par sjöstridskängor. Med arméns vinterkängor skulle färden bli farligt instabil – de får helt enkelt inte plats på pedalerna i en sportflygmaskin.

De krigsplacerade piloterna och mekanikerna i MD-flyget är hemvärnssoldater och kombattanter, beväpnade med kpist. Endast tre av piloterna är kvinnor, vilket rätt väl avspeglar könsfördelningen i Flygsverige.

Genom FFK får medlemmarna en chans att utöva sin älsklingshobby och uppdragen för hemvärnet är omväxlande och roliga – simulerade anfall mot markmål görs ibland. Men lite sur på Försvarsmakten är ändå flygcheferna för att personalen i MD-flygggrupperna har så låga grader. Chefen är bara furir och resten meniga.

– De har en spetskompetens och vill att det ska märkas även i graderna. Innan du får sätta dig vid spakarna har du satsat minst 270 000 kronor, oftast mera av egna medel för att uppfylla Luftfartsstyrelsens krav, säger Bengt-Arne Jönsson. ■

FAKTA

Frivilliga flygkåren

Intresse räcker, man behöver inte ha flygcertifikat för att få vara med i Frivilliga flygkåren, som är vår yngsta frivilliga försvarsorganisation. FFK bildades 1961, fast planer fanns så tidigt som 1916. De omkring 2 400 medlemmarna kommer i de flesta fall från flygklubbarna. Hjärtat i verksamheten är de 23 länsflygavdelningarna. FFK sätter upp både civila och militära flygggrupper. KB-flyg (för krisberedskapsmyndigheten) och MD-flyg (för militärdistriktet). För hemvärnet är de senare mest intressanta. De kom till 1993, finns i varje militärdistriktsgrupp och är underställda hemvärnsbataljonerna.

Hälften av FFK:s verksamhet – budgeten i år är 16 miljoner kronor – är uppdragsflyg för till exempel sjöbevakning. KB-flyget står för 42 procent och MD-flyget för 8 procent av omsättningen. Trots att staten drog in anslaget fortsätter skogsbrandflyget i begränsad omfattning i ett par län. Under 2002 kostade brandflyget i hela Sverige åtta miljoner kronor. Det är lika mycket som notan för släckning av en riktigt stor brasa och 2002 var FFK först att upptäcka 265 bränder.

Den som vill anlita FFK får betala cirka 1300 kronor i timmen. 83 procent går tillbaka till flygplansägaren, ofta en flygklubb. Resten går till utbildning och försäkringar. Vare sig FFK eller piloten får tjäna något.

På stämman i april utses Lennart Myhlback, f d chef för Räddningsverket till styrelseordförande efter f d försvarsminister Roine Carlsson. Det är viktigt i dag att ha en kändis med ett stort kontaktnät som frontfigur.

Före flygning måste man kolla om bränslet innehåller vatten.

FOTO: MALIN NILSSON

Tornet har gett klartecken. Boxermotorn brummar tryggt och Sigurd Erik-Ludvig Tore Harald rör sig mot startbanan.

Malins resa ger oss en läxa

Tidningens praktikant under våren, Malin Nilsson, råder oss:

– Gör upp med era fördomar, och låt värnpliktiga journalister förstärka redaktionen och förnya tidningen.

Imars sändes teveprogrammet Faktum där man fick se pensionerade gubbar i uniform som stod ute i skogen och svamlade om terrorister och hot. Häftigt moderna samhällskritiserande program som Faktum gillar att stärka fördomar, trots att de tjar om sin humor. Att de lyckas är ett tydligt tecken på att ni inte syns tillräckligt i media annars. Det är därför man utnyttjar er anonymitet. Fastän jag läser mediaprogrammet och lär mig att producera sådana här trendiga teveprogram, så tycker jag de är dryga. Det är också ett tydligt tecken på att era befattningar och grader inte spelar någon roll ute i det unga samhället. Alla vill ha respekt för sitt arbete, men hela samhället är inte ett militärsamhälle. Hyser man mer respekt för en trebarnsmamma som egentligen vill arbeta men är tvungen att gå på ICA varje dag och ta hand om spyor och bajs, eller en officer?

En av Sveriges högsta officerare anhålls misstänkt för upprepan övergrepp på sin fru, står det i Aftonbladet. Han har visst ätit middag på slottet med kungafamiljen och statsminister Göran Persson, står det också. Uppenbarligen vill inte vissa officerare och generaler se civila som sina jämlikar. Jag förstår er, vi är lite konstiga och odisciplinerade. Ni hatar väl homosexuella, invandrare och uteliggare i smyg också? Kan tänka mig det. Jag tycker så synd om majoriteten av människorna i försvaret som faktiskt är normala. De jobbar så hårt med att förändra attityder och bota trakasserier men måste ständigt bli besvikna. De måste vara så trötta och förbannade. Hela yrkeskåren pekats ut och får lida för andras inskränkta beteenden.

Jag har träffat militärer som mer eller mindre struntat i min närvaro och inte ens lagt märke till mig, samtidigt som jag blivit väldigt väl bemött av andra. Ibland fattas det respekt för medmänniskor utanför försvaret och officersvärlden. Om ni vill att människor ska förstå er och inte se på er som tjuvskjutande alkoholiserade gubbar, krävs det att ni syns och hörs i media. Det är trist och störande, välkomna till verkligheten. Tidningen Hemvärnet

har stor betydelse i kampen för att motverka fördomar om försvaret, därför är det viktigt att förnya den. Om tidningen försvinner är det helt kört för er.

Jag ska vara ärlig. Det är svårt att göra om den här tidningen. Många rynkar på näsan och tycker det är obekvämt och olämpligt när nyheter och vinklar inte passar dem (ja jag har sett era mail). Sen finns ju ni som älskar att se engagerade ungdomar i tidningen och som gärna läser artiklar som är lite sådär olämpliga. Alla läsare är viktiga för tidningen. Hur ska man göra? Ska man vara aktuell eller omodern och politiskt inkor-

FOTO: ANDERS KÄMPE

"Hyser man mer respekt för en trebarnsmamma som egentligen vill arbeta men är tvungen att gå på ICA varje dag och ta hand om spyor och bajs, eller en officer?"

rekt? Det är kul med alla reportage om aktiva ungdomar i hemvärnet plus alla framsidor prydda med unga tjejer och killar. Men jag skulle vilja se några tjugonåringar som bidrar med texter och erfarenheter i tidningen. Var är ni? Och var inte rädda, alla dessa goa gubbar ska inte försvinna. Men jag vill se texter av en duktig frilansare som både är hemvärnssoldat och böj. Faktiskt. Den här majestätis-

ka Jesus-figuren som säger allälskande skit i stil med "jag är inte alls homofob, jag känner jättemånga homosexuella", ska inte finnas.

Försvaret vill vara fördomsfritt och jämställt men när det väl kommer till kritan blir man nervös. Får jag ens säga böj i tidningen? Det visar sig väl. För det är så det kommer att se ut om man inte skärper inställningen till likabehandlingsdebatten som ska existera. Vill man värna om allas rättigheter och "få igång ett gemensamt arbete mot bristande respekt och odemokratiska värderingar", som ÖB säger, så måste man faktiskt lätta lite på trycket. Det snackas hemskt mycket hörni, men görs väldigt lite. Det är ju just den där gubbmentaliteten man vill slippa. Eller? Nummer ett: Föryngra ledningen. Hemvärnet är inne i ett generationsskifte men det är fortfarande mest gubbar i toppen. Nummer två: Sluta stämpla viss debatt som olämplig. Nummer tre: Anställ värnpliktiga journalister på tidningen NU. Lämna plats åt unga i ledningen och i tidningen. Eller var ert envisa motstridiga föräldrade 40-talistiska jag och sitt kvar tills hemvärnets rykte ruttnar bort bland gubbar och bastubad.

Otäck förnedringsmedia och ful dödgrävarjournalistik existerar inte här. Visst dyker det upp saker som klart skulle behöva vädras i tidningen, men här står mer på spel än på en vanlig kvällstidning. Den vackra fasaden är definitivt bara en yta. I korridoren blandas hela tiden oron för framtiden med en skämtsam attityd, naturligtvis påverkar det tidningen. En kombination av massmedia och försvar känns mardrömslik egentligen när man tänker efter. Fastän jag inte ens är anställd på tidningen så känns det som om man hela tiden går på helspänn. Osäkerhet råder ofta och så mycket hänger på så lite. Mitt unga hjärta skulle nog inte ens klara av det. Allting handlar om läsarna. Om inte Ulf hade den inställningen skulle inte tidningen vara lika öppen för debatt. Man måste kunna se igenom saker, det vet jag att redaktionen

gör. En annan sak jag märkt är vilka kontraster det finns mellan fackpress och vanlig dagspress. På Expressens redaktion bryr sig ingen ett dugg om du vill ändra ett uttalande du sagt i en intervju. Ingen bryr sig om dig. Här kompromissas det hela tiden. Det existerar en mer personlig relation mellan journalist och läsare eftersom hela tidningen fungerar som en länk mellan dem. Fackpress innebär ett större gemensammare intresse än vad en vanlig kvällstidning gör.

Eftersom jag inte är hemvärns-soldat och avviker från det man gärna tänkt sig, blir jag noggrant granskad. Bara en sak som att komma utifrån, helt oinsatt i hemvärnet, och få texter publicerade känns konstigt. Snacka om ångest! En helsida med bara mig ... Vad gör jag där liksom? Jag lärt mig så otroligt mycket under tiden här och det har varit helt ovärderligt. Elva veckor går otroligt snabbt och det känns verkligen tråkigt att det snart är över. Jag har träffat så ovanligt roliga och trevliga människor och har så himla mycket kunskap att gå vidare med. Istället för att gå och hämta kaffe och vara helt stirrig och passiv, har jag istället skrivit. Jag har fotat, rest tillsammans med chefredaktören och varit med på reportage. Jag har fått texter publicerade. Ingen annanstans hade jag blivit så här pass bra omhändertagen. Ingen skulle ha lagt ned så mycket tid bara på mig och bara för min egen skull fixat en flygtur ute på Skavsta med FFK. Det kan ju inte ha varit helt lätt att ha mig hack i häl jämt. Jag har trivts så bra fastän jag knappt haft tid över. Jag har varit nästan ständigt trött och utan pengar men aldrig klagat (nästan). Jag har varit slutkörd men överlycklig. Det är ju det här jag vill! Nu försöker man tvinga mig att gå med i en frivillig organisation. Jag vet fortfarande inte om det är något för mig. Jag är egentligen ensam där lat mediaunge. Men helt hopplös är jag faktiskt inte, jag vill göra lumpen på F 17. Så oroa dig inte Peter Helsinger. För att knyta tillbaks till början på ett snyggt och militäriskt vis så ska jag sammanfatta; gubbarna är alltid lite gråhårigare och mer slitna i verkligheten än på bilderna och majoriteten av medlemmarna i hemvärnet jag mött är faktiskt sympatiska och vänliga människor som är värda att hyllas lite.

MALIN NILSSON

PRAKTIKANT PÅ TIDNINGEN I 11 VECKOR.

STUDERAR ANNARS

Officer som kränker avskedas

Det finns ingen plats för rötägg hos oss. Det skriver Generalinspektörerna för armén, flygvapnet, marinen och utbildningen i ett öppet brev.

Samtidigt har ÖB Håkan Syrén varit tydlig med att vilja få igång ett gemensamt arbete mot bristande respekt och odemokratiska värderingar. Han manar alla att ta sitt ansvar för att motverka kränkande särbehandling.

– Det kommer regelbundet rapporter som visar att värnpliktiga och anställda utsätts för kränkande behandling av kollegor eller chefer, säger ÖB i sitt nyhetsbrev.

Trots detta så konstaterar nu försvarets ledning att arbetet inte har varit tillräckligt. Kravet är klart: De som gör sig skyldiga till övertramp får sparken.

Talar öppet

Diskussionerna kring kränkningar inom försvaret fortsätter och man talar numera öppet om problemen. Med omkring 30 000 anställda är Försvarsmakten i dag den största myndigheten i Sverige. Då det är en samhälls-påverkande organisation som ska för-svara demokrati och mänskliga rättigheter innebär det många särskilda krav på att respektera människors lika värde.

– Kraven på oss är höga. Vi skall för-svara demokratin. Då måste vårt ledarskap bygga på demokratiska principer. Avsteg riskerar trovärdigheten. Jag brukar säga att jag inte kan tänka mig någon ledarskapssituation som är så svår att man måste kränka en medmänniska för att nå sina mål. Detta är grundläggande för mig – som människa, som officer och som chef för Försvarsmakten, sa ÖB som i februari genomförde seminariet Ledarskap, människosyn och respekt för individen i Stockholm.

Anklagas för trakasserier

Efter seminariet har frågorna haglat och den mediala uppmärksamheten har varit stor. JämO har nu inlett för-

handlingar i Arbetsdomstolen mot Försvarsmakten, som anklagas för sexuella trakasserier av en kvinnlig anställd. Inspektörerna för armén, marinen, flygvapnet och utbildning kräver hårdare tag mot kränkningar och trakasserier av värnpliktiga och anställda. ÖB håller med. I det öppna brevet skriver de:

Det är uppenbart att inflytandet från andra krafter har varit starkare än våra ständigt upprepande krav på ett ledarskap som bygger på respekt för individen. Nu måste vi i praktisk handling visa att Försvarsmakten inte tolererar kränkningar och trakasserier. En officer som begår upprepande grova övertramp skall lämna Försvarsmakten genom avsked efter beslut i vår ansvarsnämnd.

En bit på väg

De fyra generalerna hävdar att man nu måste se över ledarskapsutbildningen vid Försvarsmaktens samtliga skolor. Detta ska ske i och med utvecklingen av det nya militära skolsystemet som införs höstterminen 2006. Detta är ett långsiktigt arbete som till stor del handlar om människors attityder, heter det i ett nyhetsbrev till försvarsmaktens chefer.

Under seminariet i Stockholm deltog även representanter från Svenska kyrkan, Skolverket, Human Rights och Riksidrottsförbundet. Man har kommit en bit på väg, anser ÖB, men det kommer att ta mer tid.

– För att öka takten krävs en utökad samverkan med andra myndigheter och organisationer. Detta seminarium är ett konkret exempel.

MALIN NILSSON

Hela ÖB:s anförande finns att läsa på Försvarsmaktens hemsida: www.mil.se

Fredsyra 1945

TEXT: HANSEMAN CALÅS

FOTO: PRESSENS BILD

DE FÖRSTA dagarna i maj 1945 var dramatiska. I Danmark kapitulera-
de tyskarna den 4:e maj och i Nor-
ge den 7:e.

Bilden från Kungsgatan i Stock-
holm den 7:e maj, med jublande
människor vadande i drivor av
papper nedsinglande från konto-
ren, är klassisk.

Tidningen Expressen innehöll
fredsdagen ett verkligt scoop. Ex-
pressen var nämligen först med
fredsnyheten från den tyskkon-
trollerade Flensburgradion.

Att de tyska trupperna i Norge
skulle avväpnas i Sverige var dock
en förhastad och felaktig uppgift.
De iordningställda uppsamlings-
platserna i Charlottenberg, Torsby
och Årjäng behövde aldrig användas.

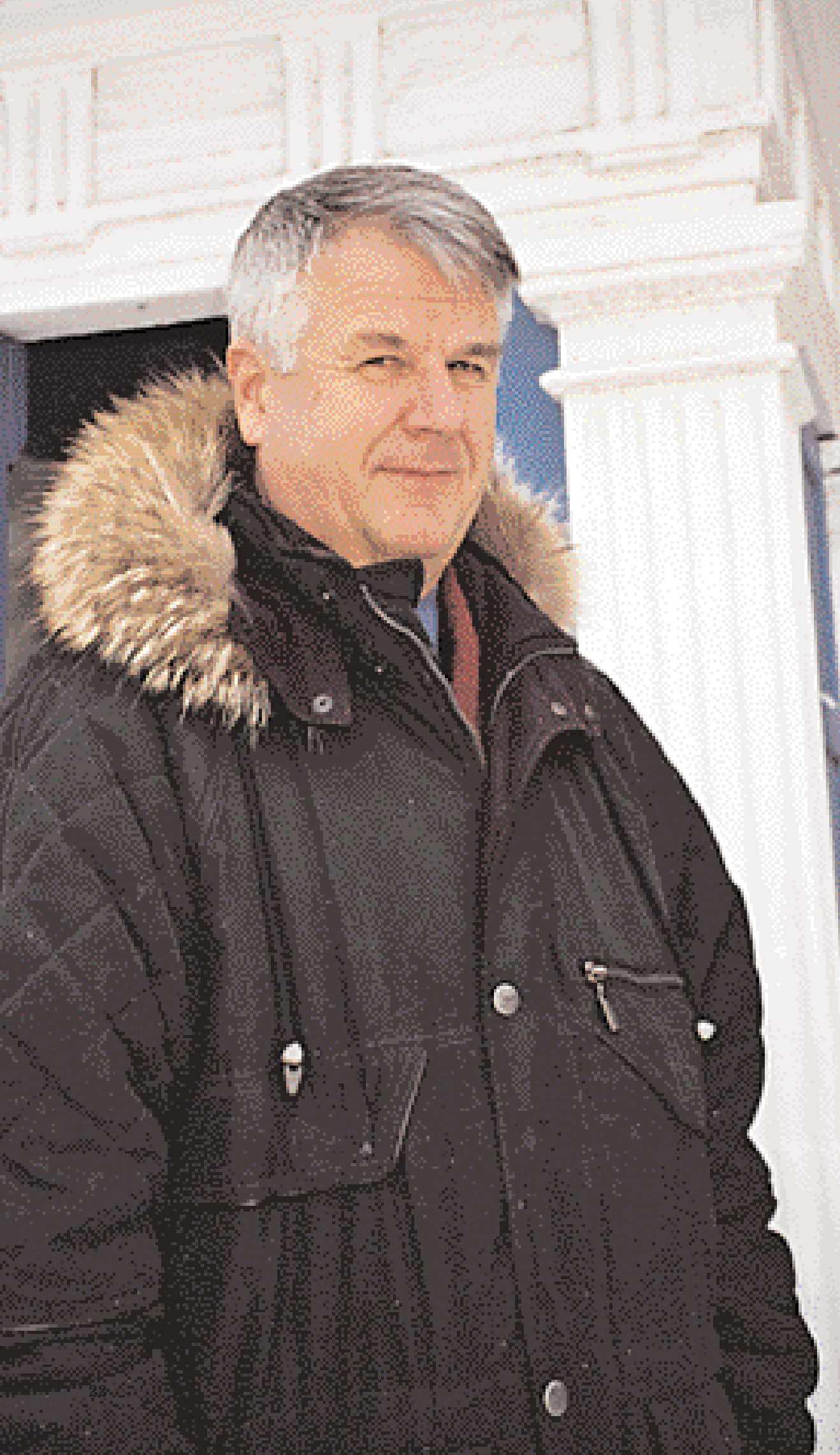
1945 började tillvaron i Sverige
normaliseras. Utrikeshandeln kom
gång, beredskapen avvecklades och
ransoneringarna upphävdes grad-
vis.

Världskriget var dock inte slut
än. USA fällde en atombomb över
Hiroshima för att förkorta kriget
med Japan och premiärminister
Churchill introducerade Järnri-
dån. En ny era präglad av interna-
tionell blockpolitik med kärnva-
penhot stundade och det nybilda-
de FN blev i flera decennier tand-
löst.

I och med spionaffären Enbom
och nedskjutningen av svenska
flygplan över Östersjön blev även
Sverige, 1952, indraget i det kalla
kriget.

Debatten rasade huruvida Sveri-
ge skulle utveckla eget kärnvapen.
Visst fanns det tekniska förutsätt-
ningar att tillverka en bomb med
de nybyggda reaktorerna. Ledande
svenska militärer var ofta för me-
dan en majoritet av politiker för-
höll sig tveksamma till en svensk
atombomb.

Planerna på ett svenskt atom-
bombsförsvar avvecklades defini-
tivt med spridningsavtalet 1968.

Namn:
Kim Åkerman.

Ålder:
60 år.

Familj:
*Hustru Ingegerd
och döttrarna
Lena 33 och
Henrika 29.*

Bor:
*Enplansvilla i Täby
Kyrkby norr om
Stockholm. Trivs
utmärkt i denna
gamla kulturbygd.*

Gillar:
*Att njuta av
naturen.*

Läser:
*Just nu "Genera-
lens testamente"
om den finske ge-
neralen och krigs-
hjälten Adolf
Ehrnrooth.*

Ser på TV:
*Mest nyheterna
och bra musikpro-
gram. Årets höjd-
punkt är nyårs-
konserten från
Wien.*

Kuriosa:
*Min släktgren som
härstammar från
Småland blev finsk
under karoliner-
tiden. Då skicka-
des en anfader att
staka ut gränsen
mot Ryssland och
sedan blev vi kvar
där till strax efter
krigsslutet. Självt är
jag född som finsk
medborgare, vilket
jag var tills jag
började skolan i
Sverige. Mitt namn
lär vara inspirerat
av Rudyard Kip-
lings bok med
samma namn.*

Översten fortsätter vara stridbar

Stockholm skulle behöva 10 000 hemvärnssoldater, anser Kim Åkerman, översten som är känd för sina raka åsikter:

TEXT & FOTO: BENGT PLOMGREN

Kim Åkerman ryckte in som värnpliktig befälselev på I21 i Sollefteå 1966.

– Att jag sedan blev yrkesofficer berodde på att jag fick befäl som var fantastiska föredömen.

Själv blev han för många ett föredöme. Han var en stor pådrivare för hemvärdet som han såg upp till och hemvärdet såg upp till honom.

Det blev 38 år i uniform för den stridbare översten.

– Men när jag ryckte in hade jag inte en tanke på att bli militär, säger han.

Stridbar är ett epiteta som i dubbel mening kan passa in på Kim Åkerman. Han har tillsammans med tio andra medlemmar i Kungliga Krigsvetenskapsakademien i Dagens Nyheter för ett drygt år sedan sagt om det stundande försvarsbeslutet att "Försvaret riskerar att bli helt oavvärbart". Ett kraftfullt inlägg i försvarsdebatten som ligger helt i linje med hur frispråkig han varit tidigare.

– Ja, jag är rak och orädd och jag står för vad jag säger, inleder han när vi träffas på rikshemvärnsavdelningen en kall och bläsigt februaridag.

– Men alla måste ju inte tycka som jag. De kan tycka och ska få tycka helt annorlunda, men de ska stå för vad de säger.

Är man stridbar kan man också betraktas som obekvämt.

– I mina olika chefsjobb har jag alltid försökt driva den primära verksamheten på ett optimalt sätt. Det har nog ibland uppfattats som kompromisslöst.

Det var främst tre stora frågor där han drev sin linje och där det blev som han säger "infekterat".

1. Infanteriets mekanisering.
2. Utvecklingen av stadsskyttebataljoner, alltså strid i bebyggelse.
3. Utvecklingen av hemvärdet i Stockholm.

– Den tredje frågan har jag drivit mycket hårt sedan 1997. Många utomstående har varit oförstående till detta och inte kunnat se att kraften för utvecklingen kommit från själva hemvärdet. Där kän-

ner jag mig oerhört tillfreds med vad vi åstadkommit tillsammans. Ett kvitto på att vi lyckades bra har varit den höga kontraktsuppfyllnaden, senaste året cirka 70 procent. Vår modell för hur vi rekryterade och aktiverade hemvärnssoldater i Stockholm skulle kunna användas i hela landet.

Han har en lång militär meritlista, där de flesta tjänsteåren varit vid Svea Livgarde i olika grader och roller, sist som chef. Nu senast var han chef för Stockholmsavdelningen inom Mellersta militärdistriktet. I december 2004 gick han i pension.

Under de sista sju åren var hemvärdet en viktig del av hans yrkesliv och hans engagemang blev också oerhört viktigt för hemvärdet.

Trovärdigt och meningsfullt

– Ingen annanstans finns en sådan ansamling av samhällsnyttig verksamhet som i hemvärdet, har han hävdat då och nu.

Han fortsätter att rada upp det positiva med hemvärdet i den så kallade Stockholmmodellen.

– Det är trovärdigt och meningsfullt och det är anpassat efter dagens hotbild. Där finns ett utbildningssystem som utbildar mot dessa speciella uppgifter. Hemvärdet får i allt större utsträckning ett ansvar i genomförande som betraktas som stimulerande. Bonusen för detta är att hemvärdet kommer att fungera bättre i de skarpa uppgifterna.

Kim Åkerman har alltså i många år haft en huvudroll som pådrivare för modern utrustning och modern utbildning för hemvärdet.

Nu som nybliven pensionär blir rollen mest som pådrivande debattör i försvars- och säkerhetsfrågor. Den nya plattformen för det är att han nyligen blev vald till sekreterare i Kungliga Krigsvetenskapsakademien, där han blev medlem 1997.

Han och andra medlemmar i akademien är mycket oroad över konsekvenserna av det senaste försvarsbeslutet.

– Jag menar att vi tyvärr redan har gått

för långt ner och att vi kommer att bli ännu sämre. Vi ska ha en anpassning till dagens nya hotbild och det har vi inte i dag.

Han ger en bild av hur den nya hotbildens kan se ut för Stockholm.

– I Storstockholm bor var femte svensk. Det är inte bara landets huvudstad utan här finns också den högsta ledningen och mängder av samhällsviktiga skyddsobjekt. Dessa kan bli mål för olika former av terrorism. I vårt öppna svenska samhälle är nu Stockholm en oerhört sårbar plats.

– Om något händer måste Försvarsmakten samarbeta med polisen, men i dag finns ingen planering för ett sådant samarbete.

Han nämner terroristattackerna i Thailand, Bali och Madrid som exempel på vad som inte kunde hända, men ändå hände.

– Jag kan ju nämna att när vi lämnade ut de misstänkta egyptierna 2003 så presenterades detta på arabiska TV-stationen Al Jazira. Det sades inte rent ut, men slutsatsen för de arabiska tittarna blev att Sverige nu valt USAs sida.

Viktigare roll

Totalt sett är alltså Kim Åkerman starkt negativ och mycket oroad över försvarets nuvarande utveckling. Så frågan måste ställas. Vad är det mest positiva med det senaste försvarsbeslutet? Han funderar länge innan han svarar.

– Det är ett tydliggörande av det internationella ansvaret. Men det är en medalj med en svag baksida, nämligen den nationella säkerheten. Snart finns ju bara hemvärdet, men där blir det ju bara 30 000 kvar och enbart i Stockholm behövs det 10 000. Hemvärdet borde istället få en allt viktigare roll, eftersom det är ett kostnadseffektivt sätt att tillgodose den nationella säkerheten.

Den nyss fylld 60-åriga översten avslutar med en tillbakablick från det mångåriga samarbetet med hemvärdet.

– Det som har gett mig mest har varit att möta alla dessa entusiastiska människor som engagerar sig i att utveckla ett trovärdigt hemvärn. ■

Änglar under beredskapstid

"Det aldrig upphörda engagemanget förde lottorna närmre varandra."

Åren mellan 1939–45 genom-
syrades av krig och ett ständigt
behov av hjälp. Lottakåren, Sve-
riges största frivilligrörelse för
kvinnor, blev enormt viktig för
vårt försvar. Denna tid innebar
en stor förändring, både för
kvinnorna och för samhället.

Kvinnor från alla olika sam-
hällsklasser och bakgrund före-
nades. I människornas berättel-
ser i den här boken är det tyd-
ligt: den stora gemensamma
nämnaren var alltid viljan att
försvara Sverige. Fosterlands-
känslan och det aldrig upphör-
da engagemanget förde dessa
kvinnor närmre varandra. Till
lottornas 60-års jubileum anlita-
des Jonas Cederquist, frilans-
journalist på bland annat tid-
ningen Populär historia, som
reste runt och intervjuade lotta-
veteraner. Han samlade deras
berättelser och resultatet blev
boken **Ögonvittnen berättar**.

Mellan skjutövningarna på
Gärdet och luftskyddskurser
ordnades det tillställningar där
man dansade med stiliga solda-
ter på permis. Lottorna var van-
ligtvis högaktade och mycket re-
spekterade överallt, men det
fanns ibland en viss irritation
i manssamhället som ignorera-
de kvinnornas yrkesmässiga er-
farenhet och utbildning.

Jag beundrar om och om igen
alla dessa söta och rara lottor på
de svartvita fotografierna. Be-
undrar dem för deras aktiva in-
tresse och medkänsla samt de-
ras kurage och tålamod att stå
ut med alla hemskheter. Det
överhängande krigshotet var
påfrestande och de var alltid på
vakt. De serverade ärtsoppa ute
i tusen minusgrader under pri-
mitiva förhållanden, träffade
överlevande offer från koncen-
trationsläger, tog hand om en-
samma krigsbarn och fick utstå
snuskhumor och en och annan
sexistisk kommentar. Oftast fick
de ingen lön heller. Trots allt
detta säger lottan: "Jamen det
gick ju bra, vi tänkte på vilken
insats vi gjorde för Sverige."

Lottamaskot på hemvärnsmuseet.

FOTO: BENGT BERGSTRÖM

Ursäktat? Jag förstår inte att de
orkade utan att gnälla, inte ens
lite grann.

Så här berättar Birgit Fyhn
Möller från Karlstad.

"Välling och smörgås skulle vi
servera. På andra sidan bordet
bildades en lång kö av utmärg-
lade män i trasiga blårandiga
kläder, alldeles slätrakade på
hjässan men med veckolång
skäggstubb i ansiktet, tysta, un-
derdåniga och med sitt fäng-
nummer tatuerat på armen. De
stod i givakt medan vi serverade
vällingen."

Detta är en bok fylld av både
vardagspetitesser och spännan-
de upplevelser som inte var helt
oproblematiske. Den rymmer
oro, allvar, glädje, självsäkerhet
och sorg. Man blir påmind om
det viktiga militära arbetet lot-
tan hade, man glömmer aldrig
betydelsen av länken mellan
lottakåren och Sveriges försvar.
Boken ger en djupare förståelse
för den betydelse lottakårens in-
sats hade och har.

Det är en skildring av gemen-
skap och engagemang som kvin-

nor frivilligt ställde upp med.
Samtidigt återspeglar den en tid
präglad av hårt arbete och krig.
Det var ett stort projekt av Jonas
Cederquist att träffa och tala med
alla dessa kvinnor som väckt si-
na gamla minnen till liv. Även
bilderna i boken är ovärderliga.
Men det är trots allt våra lottor
och deras berättelser som har
gjort denna bok till vad den är.

Malin Nilsson

Boktitel:
Ögonvittnen berättar
Författare: Johan Cederquist
Cirka pris: 200 kronor

Boken finns
att beställa från
Lottornas hemsida.

Civilkurage under ockupation

Det personliga modet och
viljan att mot alla yttre odds pla-
nera och genomföra en rädd-
ningsaktion mot en hård ocku-
pationsmakt; vem vågar en så-
dan insats i verkligheten?

En grupp unga belgare gav
prov på absolut civillkurage när
man 1943 överföll ett med judar
fyllt deportationståg på väg till
Auschwitz. 17 fångar fritogs
omedelbart; mer än 200 kunde
fly efterhand.

Om denna aktion har journa-
listen Marion Schreiber skrivit en
väldokumenterad bok, **Rebeller i
det tysta**. Ännu ett vittnesmål om
nödvändigheten att göra uppror.

Och om att
även små-
skaliga in-
satser med-
verkar till
att få en
omänsklig
övermakt
på fall.

Lars
Brink

Boktitel: *Rebeller i det tysta*
Författare: Marion Schreiber
Bokförlag: Historiska Media
Cirka pris: 290 kronor

Stalin – den

Den engelske författaren och
journalisten Simon Sebag Mon-
tefiore tillbringade större delen
av 1990-talet som resande re-
porter i det forna Sovjet. Han
har haft tillgång till nyöppnade
arkiv som ger en nyanserad bild
av Stalins maktutövning, där
männen kring diktatorn fram-
träder som ständigt beredda att
utföra fasansfulla order.

Man kan uppleva boken
Stalin som en illvillig Norén-
pjäs. Fast värre. Mot bakgrund
av massavrättningar, misslyck-
ad jordbrukspolitik, diplomatis-
ka räckkonster, det stora foster-
ländska kriget, Stalins familje-
problem med mera agerar den

Krigsskildring för hemvärnsläsare

"Det är bittert och svepande och inte så lite populistiskt ..."

Den svenska litteraturen överflödar inte direkt av läsvärda krigsskildringar. På min bokhylla står en del beredskapslitteratur och några historiska romaner av vilka Jan Fridegårds soldatsvit lyser klarast. Till genren räknar jag inte Peter Englund's mästerverk *Poltava*, *Ofredsår*, *Den oövervinnerlige* med flera som hör mera hemma i den populärvetenskapliga avdelningen. Det var därför med visst intresse jag slog upp **Hjärtat eller döden** av pseudonymen Arvid Riddare.

Boken kom ut 2004 och att recensionen trycks först i detta nummer beror delvis på att den faktiskt bjuder hårt läsmotstånd. Författaren väljer nämligen att inleda sina 280 tätt tryckta sidor med ett märkligt och tyvärr inte alldeles glasklart personligt manifest. Här får den oförberedde läsaren veta vad författaren tycker om socialdemokrater, kulturradikaler, journalister och liberaler liksom hans inställning till den amerikanska ekonomiska, militära och kulturella hegemonin.

Det är bittert och svepande och inte så lite populistiskt men

avslöjar att författarens helt enkelt är värdekonservativ, även om han föredrar att kalla sig kulturidealist. Begreppet ges för övrigt en mycket knapphändig förklaring. I det ljuset blir både hans avsky för "USA:s baggböle-rikapitalister och deras lakejer" och förakt för de svenska borgarbarnens revolt 1968 fullt begripligt.

En pessimistisk grundton slås an och författaren lämnar osminkade besked om orsakerna till förfallet: Välfärdsstaten kommer att haverera på grund av att 40-talisterna och senare generationer saknar den gamla hederliga plikt känslan.

I ett avslutande kapitel försöker Arvid Riddare teckna ett alternativ, som känns rätt nattståndet. Det är allmän moralisk upprustning och en ny konstitution där monarken har utslagsröst i kungliga rådet. En "vald meritokrati" ska "öka beslutskapaciteten drastiskt".

Trots sina tvivel på vårt demokratiska system skriver Arvid Riddare ur ett tydligt underifrånperspektiv. Han gör ingen hemlighet av sin egen klassresa och det är genom detta filter

han skildrar vad som händer med bokens förgrundsfigur, gruppchefen Johan Asplund och dennes kamrater på en fruktansvärd odysse i terrängbil genom Sverige.

Intrigen ter sig inte omöjlig, åtminstone inte för den som försöker hålla huvudet något kallt inför rådande säkerhetspolitiska dogmer. Sverige står i vägen för USA:s intressen i den asiatiska oljan och angrips, men lyckas till slut med militär hjälp från EU avvärja hotet mot sin suveränitet. En halsbrytande men för den intellektuella spänsten rätt nyttig omvänd variant av den så kallade marginaldoktrinen som styrde vår krigsplanläggning under kalla kriget.

Språkligt lämnar *Hjärtat eller döden* en del övrigt att önska och det är synd att manuset tydligen inte granskats av en erfaren redaktör. Om så skett hade en del onödiga skrivfel, upprepningar och andra skönhetsfläckar undvikits.

Gestaltningen av de enskilda soldaterna är också alltför tunn. Det är skildringen av striderna och de utsvävande, för att inte säga orgiastiska, mellanspelen i

ett samhälle som gastkramas av kriget som utgör bokens kvaliteter. Stundtals är det rentav fängslande och vämjeligt på samma gång. Om Arvid Riddare tänker skriva något mer i samma stil skulle han vinna på att utveckla den dramaturgin.

I ärlighetens namn bör också påpekas att en läsare med förstahandskunskap om hemvärnet känner igen sig i den militära jargongen och miljön, vilket hjälper till att hålla intresset vid liv.

Ulf Ivarsson

Boktitel: *Hjärtat eller döden*
Författare: Arvid Riddare
Bokförlag: Nomen Förlag

Boken beställs direkt från författaren: perfa2@spray.se

röde tsaren och hans hov

röde tsaren i sitt hov. På scenen är Stalin den demoniske regissören som dompterar släkt, hovmän, fiender och generaler. Som i en regianvisning kan Stalins hovmän och bundsförvanter etiketteras som tortyrspecialister, dryckesbröder, våldtäktsbenägna, klåpare, gammalbolsjevika. En annan maktsfär, men av lägre dignitet, är Stalins generaler, som i fält har oinskränkt makt. Marskalken och vice generalstabschefen Zukov fick bittert erfara efter andra världskriget hur falluckan öppnades. Han blev degraderad. Många höga militärer blev avpolletterade med ett nackskott eller hann begå självmord. Kända namn på

den internationella scenen virvlar förbi, som utrikesministern Molotov och Nikita Chrusjtjov som hade mycket blod på händerna efter utrensningar och som politruk i Stalingrad. "Krusse" trodde vid ett tillfälle att han skulle bli avrättad, men överlevde, för att senare göra ett framförande i FN med sin ilsket bankande sko. Värre gick det för NKVD-chefen Pavlovitj Beria, som efter lång och blodig tjänst blev avrättad. Stalin drog sig inte heller för att fängsla och tortera hustrur till misshagliga personer.

Stalin hade också familje-problem. Hans hustru, Nadja,

begick 1932 självmord efter en av Stalins suporgier, och pappa Stalin fick därvid ansvaret för uppfostran av deras två barn.

Sonen Vasilj (1921–1962) som blev flygare och var en obotlig suput och dottern Svetlana (1926–) som hade uppenbara relationsproblem med sina ryska män. Hon gjorde senare skandal genom att flytta till väst.

Vid slutscenen med den döende Stalin krackelerar det påtvingade samförståndet mellan hovmännen. Ingen vågar agera förrän Stalin verkligen är död. En blodig epok med 22 miljoner avrättade var till ända.

Hanseman Calás

FOTO: HANSEMAN CALÁS

Boktitel: *Stalin*
Författare: Simon Sebag Montefiore
Bokförlag: Prisma
Cirkapris: 380 kronor

Ett dopp i isvak krävs av värnpliktiga för
vintertjänsten. För hyungdomarna i Dalarna
blev det en annorlunda upplevelse.

Ett dopp de aldrig glömmmer

Mest minnesvärt från samövningen mellan Dalarnas hvungdom och Västmanlands FBU-ungdom var köldchocken i major Patrik Warströms isvak.

TEXT: ULF IVARSSON FOTO: ANDERS KÄMPE

Anna står utanför fältarbetsbarracken på I 13:s gamla övningsfält och slevlar i sig den godaste ravioli hon någonsin smakat. I skogen intill har FBU-ungdomar från Västmanland ordnat ett mycket fältmässigt igelkottsförsvarrunt sina lunchande kamrater. Det här är nämligen en samövning mellan hemvärnsungdom i Dalarna och FBU:s ungdomsavdelningar i Västmanland.

På Ludvika ungdomsavdelnings vinterövning 2005 träffar tidningen för andra gången Anna Eriksson som fortfarande räknar hemvärnet som sitt största intresse. Hon håller inte reda på sina timmar, men hennes ungdomsledare Patrik Gustafsson vet besked: 170 timmar har Anna lagt ned hittills. Efter omvårdnadsprogrammet tänker hon göra lumpen.

Blir Anna inte uttagen fortsätter hon gärna sin utbildning i hemvärnet, om den vägen skulle öppnas.

– Jag älskar fältlivet och har fått mer självförtroende, vilket gör kontakten med mina klasskamrater annorlunda. De upplever mig som ledare.

Fenomenet är välkänt för Patrik Gustafsson.

– Jag blir då och då upprigad av föräldrar som undrar vad vi gjort med dottern eller sonen, eftersom de plötsligt tar mer ansvar.

Uppvaknande

– Vi kommer till en punkt där det inte längre går att driva parallell verksamhet. Det kan bli ett bistert uppvaknande. På det här sättet blir det mer pang för pengarna, säger chefen för Dalarnas västra hvbataljon Olle Jonsson, som rest till Falun för att titta till sina ungdomar.

Ändå är verksamheten inte särskilt dyr för Försvarmakten. Ledarna får nästan ingenting, men det är inte därför de jobbar.

– Lönen för mödan är att få leda de här

Ravioli med köttfärssås ur kronans guldburkar à 40 kronor styck.

Anna Eriksson med ungdomarnas maskot Olle, som är döpt efter bataljonschef Olle Jonsson.

Badet i isvaken kommer alla att minnas. Ungdomarna får en föraning om vintertjänstens krav.

Signalpistolerna lyser upp målen och det hamras på bra i figurerna.

Var och en fick svara på ett par frågor innan de fick ta sig upp.

Ungdomsledaren Patrik Gustafsson var först i vattnet. Efter anhöllan tilläts han kravla sig upp ur vaken.

seriösa, lyhörda och engagerade ungdomarna, säger Patrik Gustafsson.

Björn Nyberg som är förbundsstyrelseordförande i FBU Västmanland och lyssnat på samtalet tycker att man lika gärna kan bilda en gemensam "Försvarsmaktsungdom".

Överens gå vidare

Det var Patrik Gustafsson och Dan Norgren från Sala FBU-förening, som kom på att gemensamma övningar blir roligare för alla. Efter den här februarihelgen var samtliga 39 ungdomar och tioalet ledare och instruktörer överens om att gå vidare på den inslagna vägen.

Grupperna mixades så att de innehöll elever från båda organisationerna och äldre och yngre på samma gång.

Några var ute på sin första övning, bland dem Linda Nilsson från Västerås FBU, som precis fyllt 16. Målmedvetna Linda skötte sig bra som gruppchef och har sina framtidsplaner utstakade: först räddningsprogrammet i Sandö eller internationella linjen i Västerås, sen stridspilot.

Det mesta går till som i arméreglementet del 1. Ungdomarna gör allting med språng, rättar in sig i snörräta led, lämnar av och svarar med kraft "ja sergeant" på Patriks Gustafssons frågor. En uppvisning för tidningen?

– Inte alls, vi jobbar så här, förklarar Patrik och tillrättavisar en ungdom som mot reglerna lagat, ätit och diskat på samma fläck.

Fredrik Klys från Ludvika gillar disciplin och exercis.

– Jag har också fått bättre fysik och hjälper till mer hemma.

Inget återanpassning

För ungdomarna är militärlivet en social fostran utan like. På fyra år har ett 50-tal passerat genom avdelningen i Ludvika vilket man tycker att kommunen borde belöna.

– Vi sökte pengar och uppfyllde 11 av 13 krav, men sen vände vi blad och där stod att bidrag inte ges till verksamhet i Försvarsmakten, berättar Patrik Gustafsson.

Men någon återanpassning av tjejer och killar som det gått snett för kan inte hemvärnet åta sig. De svåra fallen kommer helt enkelt inte in, det ser kamraterna till även om det inte finns några formella hinder som när man skriver hemvärnskontrakt.

– Ungdomarna själva är uppmärksamma på olämpliga värderingar, säger Ro-

Ladda och patron ur måste göras absolut rätt av alla innan det blir någon skjutning.

Linda Nilsson skuter säkert med ungdomsvapnet.

bert Pihlblad, ordförande i Köpings FBU-förening.

Skjutning är kul och särskilt när mörkret faller och Dan Norgren låter sina signalpistolsskyttar lysa upp målen hamras det på bra i figureerna. Innan det börjar smälla håller instruktörerna på en timme med ladda och patron ur.

– Det här är inget dataspel. Du har inte nio extra liv, förklarar Patrik Gustafsson den för åskådaren något talamodsprövande inläringen.

Köldchock kan ge panik

Mest minnesvärt denna gång var ändå ett dopp i en isvak som major Patrik Warström från Dalregementsgruppen riggat till. Under vintersäsongen får inte värnpliktiga ligga i fält utan att ha varit med om utbildningspaketet "Kallt väder".

– Vet man om köldchocken i förväg går det bra, annars kan man få panik.

Först i det tvågradiga vattnet var som sig bör Patrik Gustafsson. När andningen lugnat ner sig pressade han fram ett "major, anhåller om att få komma upp" och sen var det ungdomarnas tur.

Till synes obesvärade 16-årige Dan

Wolff från FBU i Västerås sa att det var skönt och sprang vrålände från vaken. Han vill bli attackdykare, så det gällde att hålla stilen.

Oslipade diamanter

Fredrik Klys hade också full kontroll. Han är hvungdom på tredje året och går ledarkursen.

– Det här är bra att ha med i ryggsäcken när jag mönstrar i vår.

Riktigt roligt tycker kompisen Linnea Lindqvist om helgen och gladast är hon för att ha fått lära sig skjuta signalpistol.

– Isvaken var bäst, säger Carl Lundberg, FBU-ungdom från Sala. Carl tillhör de äldsta och rycker in på I 19 i juni med sikte på utlandstjänst. Han känner att han behöver göra ett långt avbrott i studierna.

Lugnt och avspänt småpratar Patrik Warström med dem som kämpar för att återfå kontrollen i vaken.

– Att jobba med ungdomar är roligast.

Björn Nyberg instämmer och påminner om de vuxnas ansvar:

– De kommer in som oslipade diamanter. Det är du som chef och instruktör som avgör vad det ska bli. ■

Hemvärnsförrådet

ETT KAPITEL UR EN KOMMANDE BOK AV TORKEL IVARSSON

ILLUSTRATION: BENGT BERGSTRÖM

Hemvärnsförrådet låg i andra änden av stan, i samma kvarter som den biograf som körde filmer med Eroll Flynn, John Wayne och de andra hjältarna. Det tog bröderna Lars och Tore ett tag att lokalisera byggnaden, och det var ju inte heller meningen att man skulle känna till var förrådet låg. Det kunde ju tänkas att det fanns någon spion i området och det hade ju varit dumt att underlätta hans verksamhet. Men hur som helst gick pojkarna in på gården bakom bion och klättrade uppför en ganska brant trappa av trä och fortsatte in genom en anonym dörr.

Därinne uppfylldes som genom ett slag av ett trollspö allt vad de kunnat drömma om av militära ting. På hyllorna fanns i överflöd den utrustning som krävdes för den manligaste av alla selsättningar – krig.

Gråa uniformer, hjälmar, gasmasker, kängor, kokkärl, kartfodral, kompasser, första förband, spadar, tält, ammunitionsåsar och massor av annat. Och det viktigaste av allt – vapen i långa blänkande rader; musergevär, maskingevär, stora vattenkylda kulsprutor och pistoler som såg ut precis som de som Fantomen bar i sina hölster.

Belysningen var svag, några glödlampor i taken lyste upp den fantastiska scenen. Det luktade vapenfett och naftalin. Ja, att det var naftalin visste inte pojkarna riktigt än, det var en detalj som fars soldatinstruktion från 1939 inte hade givit några närmare upplysningar om. Men vad spelade det för roll, det var ju striden, livet i fält som var det väsentliga. Det var ju inte några förrådssoldater långt bakom fronten de nu skulle bli. Etappsvin, haha.

Detta knapphändigt upplysta hemvärnsförråd var så nära det jordiska paradiset man kunde komma. Andäktigt närmade de sig ett litet rum där förråds mannen satt. Där fanns också den lokale hemvärnschefen, tjänsteman vid kanonfabriken. De tog emot pojkarna med öppna armar. Här fanns inga fäni-

ga bestämmelser som kunde ta lusten ur krigiskt sinnade tonårsgrabbar.

"Hej och välkomna", sa hemvärnschefen jovialiskt. "Jasså ni vill bli hemvärnspojkar. Jaha det ska inte vara något som helst problem med det. Vi ska först skriva in lite uppgifter här i pappren och sedan ska ni få ut er utrustning".

Tore och Lars blinkade åt varandra.

"Får vi varsitt gevär också", undrade Lars lite försiktigt. Detta var ödesstunden.

Hemvärnschefen och förråds mannen såg roade ut.

"Det är ju självklart att ni ska ha varsitt gevär. Och ammunition till dem ska ni också ha. Det är ju det viktigaste av alltihop", sa hemvärnschefen vänligt.

Pojkarna fylldes av en jublande glädje, men visade inget eftersom de nu skulle bli krigsmän och måste uppträda manligt och självsäkert.

Förråds mannen skrattade tyst för sig själv för att inte sära de unga volontärerna.

Tore och Lars provade ut uniformer och kängor och försåg sig med allt det som en hård soldat oundgängligen måste ha för att kunna hävda sig på slagfältet.

Någon timme senare marscherade de stolta ut på gatan och som packåsnor anträdde de den triumfatoriska hemfärden. Längs med hela Kungsgatan gick de med raska steg med ryggsäckar och gevär, och cyklarna lastade med uniformer och pryglar.

Pojkarnas pappa, Erik, var inte det minsta road av det militära. Tvärtom hade han lärt sig att tycka riktigt illa om de sprättiga officerare som kommenderat honom på Livregementet.

Nu tittade han ut genom fönstret. Därnere på gatan, ett par våningar ner, kom hans två pojkar med varsitt gevär på ryggen och cyklarna fulla med militär utrustning. "Vad har jag gjort för att förtjåna detta", tänkte Erik. Men hans känsla för ordning och reda och därmed – trots allt – disciplin – aktiverades när han kände lukten av uniformerna och hörde hur

pojkarne fingrade på gevärslåsen och det mycket distinkta metalliska ljud som detta åstadkom.

Följaktligen lånade han omedelbart ett av de gamla mausergevären och började att kommendera sig själv:

"I remmen gevär!"

Han lyfte därvid geväret som vilat efter hans högra sida med kolven i höjd med täspetsarna, svängde det uppåt och framför kroppen, bytte grepp så att den högra handen fick fatt på remmen och förde sedan geväret över höger axel och höll det där i ett stramt grepp. Samtidigt

***"Erik hade nu flyttat ner
geväret till golvet igen
på samma snärtiga vis
och stött i den järnbe-
slagna kolven så hårt
i parketten att det blivit
ett fult märke där."***

hade han slagit ihop klackarna och riktat tårna snett utåt i riktning från varandra. Hans kropp stelade till i spikrak, men något framåtlutad ställning.

Lars och Tore häpnade. Det var ju precis som i soldatinstruktionen.

Erik hade nu flyttat ner geväret till golvet igen på samma snärtiga vis och stött i den järnbeslagna kolven så hårt i parketten att det blivit ett

fult märke där. Nu skulle det exerceras!

"Avdelning framåt marsch", ropade Erik åt sig själv.

Sedan var det dags för de tekniska detaljerna. Pojkarna lärde sig att fylla på magasinet och hur man arbetade med mekanismen fram och tillbaka för att ladda om. Erik målade med grön färg ett litet märke på elementet i pojkarnas rum, bara någon decimeter ovanför golvet.

"Lägg dig ner med geväret riktat mot det där märket", sa han till Lars. "Så här ska du ligga med kroppen" instruerade han vidare och flyttade Lars armar och ben fram och tillbaka tills allt såg bra ut.

Lars tyckte att det blev lite hårt att ligga på golvet, särskilt för armbågarna. Men nu gällde det viktiga saker här och en soldat fick inte klaga över sådana petitesser.

"Titta nu i riktmedlen", uppmanade Erik. "Du ska ha struket korn och rikta nu i underkanten på märket".

Lars nickade. Han visste genom sina flitiga studier av reglementet precis vad struket korn var för något.

"Sedan ska du ta några djupa andetag, hålla andan och lugnt krama av skottet", sa Erik.

Klick!

Tändstiftet for fram och slog till mot den blinda patronen som Lars matat fram ur magasinet. Han gjorde en blixtnabb mantelrörelse som kastade ur hylsan och sedan kände han med handen i byxfickan.

"Jäklar, tänkte han". "Har jag inte fler patroner kvar".

Det var en replik ur Väinö Linnas Okänd soldat.

När pojkarna hade lagt sig i väningsängen för nattvilan låg gevären på golvet under dem. Det var som i ett logement. De kände en osynlig kraft strömma upp genom sängbottarna från de båda eldvapnen.

"Nu kan ryssen komma", sa Tore.

Lars replikerade. "Ja nu får Ivan det hett om öronen här".

De skrattade manligt tillsammans. ■

Fullsatt på Östanstångs hjärträddning

● Östanstångs hemvärnsbataljon anordnade utbildning och repetitionskurs i hjärt- lung- räddning för en tid sedan. 58 anmälde sig. 56 deltog. Men – båda deltagarna som uteblev ringde till kursledaren och anmälde förhinder. Otroligt! Något jag under mina drygt 26 år i hemvärnet aldrig upplevt. Det var inte det enda som var positivt på den välbesökta kursen. Fullsatt hus, kan man säga. Alla vet vi ju att vi blir ringrostiga, och hjärt- lungräddning bör man gå igenom med vissa intervaller för att snabbt kunna ge hjälp till en nödställd. Också för oss reputbildade känns det som en trygghet att veta att vi kan ge hjälp när så behövs.

Mycket bra instruktör

Utbildningen leddes av en professionell sjuksköterska, Helen Lindwall, med hjälp av Röda korset-medlemmar. Jag har tidigare gått HLR-kurser, men aldrig fått förklarar varför det är så viktigt att man håller igång med två

Helen Lindwall kan svara "därför" på många "varför" då det gäller HLR.

inblåsningar, följda av femton kompressioner, till dess att ambulanssjukvårdarna kommit på plats med sin utrustning.

Fria luftvägar - munhåla och svalg kontrolleras så gott det går. Glöm inte att avlägsna prillan. Fatta med fingrarna under hakan och handflatan över pannan när huvudet böjs bakåt. Den manövern är nödvändig för att inte tungan ska spärra luftinflödet.

Lätta på den skadades klädsel så att man ser hur bröstkorgen rör sig vid inblåsningarna. Kall väderlek gör inte kroppen så lätt nedkyld, vid medvetlöshet inträder en form av "sparlåga" i cirkulationen. Det är viktigare att försöka skydda den skadade mot markkylan. Placering på liggunderlag underlättar.

Uthållighet är viktigt. När man håller på en längre tid och inget tyder på att patienten reagerar

positivt är det lätt att ge upp. "Ingen mening att fortsätta, han eller hon är ju död". Men – Helen Lindwall framhöll att vi ska inte vänta oss att patienten väcks till medvetande. Sådant händer bara i amerikanska action-filmer. Verkligheten är att man håller på med behandlingen tills välutrustad hjälp anlant.

Ge inte upp

Vad man gör med den till synes livlösa patienten är att man håller igång cirkulationen. Det är själva poängen. Ge inte upp. Via inblåsningarna får lungorna syre till det blod som kompressionerna hjälper hjärtat att pumpa runt i kroppen. Och till hjärnan.

Att vara minst två som byter av varandra är en stor fördel, även om man som ensam inte ger upp. – Tänk hela tiden att hjälp är på väg, så går det lättare, sade Helen.

Text och bild:

Per Sjöswärd

Livgrenadjärgruppen

0494-231 51

Uppskattat bistånd efter stormen i Skåne

● Aldrig har så mycket positivt skrivits om hemvärnet på så kort tid som efter dina härjningar, Gudrun. En effekt som du kanske inte planerat, men som vi i organisationen vill tacka dig för, trots allt annat elände du ställde till med.

Inom hela det stormdrabbade södra Sverige har hemvärnet utnyttjats som en part för att återställa och normalisera efter stormen. Så även inom Skånska dragongruppens ansvarsområde - norra halvan av Skåne. Personal ur två hemvärnsbataljoner (av tre), var engagerade i hjälpsatser efter stormens härjningar.

Den största insatsen utfördes av den nya Nordöstra Skånes hemvärnsbataljon.

Ur insatsorganisationen lade 57 personer ned 2 100 timmar på att bistå efter skadorna. Insatsen var koncentrerad till Hässelholms kommun, vars norra del

liksom kommunerna Östra Göinge och Osby utgjorde de värst drabbade delarna i Skåne.

Inom detta område är befolkningen koncentrerad till några få medelstora samhällen.

För övrigt utgörs bebyggelsen huvudsakligen av enskilda fastigheter utspridda i glesbygd med ofta långa och skogsgomgiva vägar till större centra. I dessa delar blev förstörelsen därmed mycket stor. Strömlöst, givetvis, och utan teleföbindelser, och med blockerade vägar.

Transport och utspisning

Efter viss påtryckning accepterade kommunen erbjuden hjälp från hemvärnet. Insatsen påbörjades tisdagen den 11 januari och pågick intill söndagen den 16:e.

Uppgifterna bestod i att laga, transportera och utspisa mat, cirka 300 portioner lunch och

middag under hela perioden. Dessutom upprättades och betjänades tio värmestugor under samma tid. Här kom folk för att få mat och värme, för att duscha, och inte minst för att prata av sig. Ett mycket uppskattat bistånd.

Sambandsnät

Utöver dessa båda uppgifter har man rekat och fastställt framkomlighet på alla vägar inom kommunen, samt sökt upp äldre som bor ensligt. Sambandsnät har ställts i ordning för att kunna leda verksamheten och samverka med kommunledningen, men också för att ge enskilda boende möjlighet att nå ut till yttervärlden.

Som militär insatschef tjänstgjorde bataljonschefen Arne Hulén, och som verkställande chef ute på fältet, fänriken Daniel Berglund.

Utöver denna insats har även personal ur den nordvästra bataljonen varit insatt under en kortare, men tidigare period. Ett tiotal personer fick redan den 9 januari i uppgift att bistå inom Örkelljunga kommun med att upprätta samband mellan kommunledning och utlokaliserade värdenheter. Denna uppgift pågick dock endast under ett dygn.

Stor tacksamhet och uppskattning för hemvärnets insatser har visats och framförts av såväl en mängd enskilda som från de bistådda kommunernas sida.

Och faktiskt har dessutom, som ett resultat av den ofrivilliga reklamen, ett antal personer hört av sig och varit intresserade av ett engagemang inom hemvärnet.

Text:

Lennarth Johansson

Skånska dragongruppen

044-913 49

Teckomatorp tackar för sig

Hemvärnet röstar med fötterna. Nästan hela kompaniet slutar på grund av omorganisationen.

● Efter 64 års verksamhet avrustas och läggs Landskrona hemvärnsbataljons största kompani ner. De senaste årens återkommande nya försvarsbeslut samt nya omorganisationer och sparbetning har gjort att hemvärnspersonalen i stor utsträckning tappat intresset och många slutar. Detta gäller inte bara Teckomatorp utan är så mer eller mindre i hela landet och är något som förmärks även bland yrkesofficerare och annan fast anställd personal. Verksamhetsinriktningen inom hemvärnet har heller inte anpassats till dagens samhälle och medborgarnas krav och önskemål då det gäller deras fritid. Vidare är ju inte heller dagens hotbild sådan att man av den anledningen söker sig till försvaret.

I Teckomatorps beredskapskompani har vi på senare tid så långt möjligt strävat efter att parallellt med stridsövningarna ägna oss åt uppgiften stöd till samhället. Dessa är mer i tiden än att i huvudsak syssla med väpnad strid som påbudits uppträda och som på senare tid varit nästan helt förhärskande. Det är mycket lättare att samla folk kring sådana uppgifter som man kan se och uppleva i dagens Sverige, särskilt när det som i dag saknas reserver att ta till vid nödsituationer i och med att regementen efter hand läggs ner.

Går snabbt att höja

Som vi ser det gäller det att i första hand ha en tillräckligt stor personalstyrka. Vid ett eventuellt skarpt läge finns då personalen samlad och organiserad. Med en gedigen militär grundutbildning i botten och en fortlopande måttlig stridsutbildning inom hemvärnet går det att mycket snabbt höja stridsdugligheten till en acceptabel nivå för att kunna lösa de uppgifter som kan bli aktuella för hemvärnet. Det är inte bara stridsdugligheten som räknas, utan det fordras ju också en viss numerär, vilken för dagen är liten och vidare starkt vikande.

Torsten Vigre: Kompaniets inställning har hela tiden varit att rör ni organisationen lämnar vi in.

FOTO: CHRISTINA VIGRE

Det räcker tyvärr inte endast med ett litet om än aldrig så "vasst" förband.

Frivilligt

För att uppnå en tillräckligt stor personalstyrka fordras att övningsutbudet så långt som möjligt också stämmer överens med intresset hos personalen. Hemvärnsmannen ställer upp frivilligt och kan i princip gå hem när han eller hon vill i fredstid. Detta har gjort att hemvärnet i stor utsträckning arbetar på hemvärnsmannens villkor med allt vad det innebär.

Av Teckomatorpskompaniets totala personalstyrka om cirka 160 flyttar tio över till en angränsande bataljon, medan sex av avtalspersonalen samt endast en hemvärnsmannan går vidare till den Landskrona-bataljon som blivit ett kompani och där vissa hoppats och trott att de flesta skulle samlas. Resten av vårt kompani, cirka 140, har sagt upp sina kontrakt och slutar.

Känsligt röra om

Något är fel i hanteringen när det blir så här. Det är mycket känsligt att röra om i hemvärnets organisation och flytta på personal och områdesgränser, framför allt när det går snabbt och på lokal nivå. Det är provat tidigare med liknande resultat. Att hota med polisen när det gäller att få in utrustningen bättrar ju heller inte på inställningen till hemvärnet om man har varit aktiv hemvärnsmannan under många år utan har i

går i graven. Försöksverksamheten har varit mycket uppskattad bland personalen. Man såg här med stora förväntningar fram emot ett nytänkande och en förnyelse av hemvärnet som så väl behövs.

Spännande framtid

Vi i Teckomatorp har haft en mycket givande, lärorik och inte minst rolig tid som nu är slut men vi ser fram mot nya utmaningar både inom försvaret och den civila sektorn. För den som har varit engagerad och skolad i Teckomatorps beredskapskompani och vill vara med där det händer någonting även i fortsättningen, väntar alltid nya och spännande uppgifter.

Torsten Vigre
kompanichef

Brandmannalyft i hemvärnet

● Sjukvårdarna i hemvärnet i Jämtland har nu börjat utbilda i kamrathjälp. Det är första hjälpens ABCDE som är så viktig i det första skedet av en olycka, militär eller civil. Fjällsjö pluton i Strömsunds kompani fick prova på moment såsom olika typer av förband och framstupa sid-

oläge. På bilden ser vi Ingemar Sundelin ta Urban Persson på ryggen i ett brandmannalyft. Det är ett omfattande arbete att utbilda alla soldater och i Jämtland räknar vi med att vara färdiga 2007.

Nils-Erik Sjödin
Hemvärnssjukvårdare

Kliv uppåt i ledartrappan

Bäst med nya ledarskapskursen är att eleverna får klart för sig vilken slags ledare de är och kan jobba på förbättringar:

● Försvarsmakten har tagit fram ett nytt utbildningspaket inom området "utvecklande ledarskap". Den första kursen regionalt inom hemvärnet hölls av Dalregementsgruppen över ett veckoslut i mitten på februari.

Utbildningspaketet grundar sig på forskning från USA och Israel. Två länder som under det senaste decenniet upplevt skarpa lägen där ledarskapet satts på prov. Förutom detta ingår studier av dom första svenska bataljonerna på Balkan.

Paketet riktar sig i första hand till officerare på grundutbildningsförbanden. Dock har rikshemvärnschefen beslutat att det även ska genomföras inom hemvärnet och då rikta sig till hemvärnsbefäl, främst bataljons- och kompanichefer.

Hjälp från andra

– Kursen har tre övergripande mål säger en av handledarna, major Patrik Warström. För det första är det att presentera och skapa förståelse och insikt i den nya teoretiska modellen "utvecklande ledarskap".

För det andra att få en återkoppling med hjälp av det formulär man får innan kursen och som består av ett 70-tal frågor. Detta fylls i innan kursen av individen själv samt fem utvalda kolleger, kamrater eller bekanta. Försvarshögskolan bearbetar underlaget för att kunna nyttjas under kursen.

Det tredje är att man ska utarbeta en personlig utvecklingsplan. Utvecklingsplanen har sin utgångspunkt från den egna uppfattningen om sig själv samt andras bedömning enligt det underlag som gjorts innan kur-

Flera grupparbeten genomsyrade kursen. Här arbetar från vänster Karl Hedlund, Dan Norgren och Stefan Wiklund.

Ett av momenten under kursen var att delge resultatet av formuläret man fyllt i innan kursen. En meddelar den det berörde. En tredje lyssnar. Här ger Bengt Göransson till höger Ola Sammels feedback. I bakgrunden lyssnar Bengt Karlsson från Gävleborgs hemvärn.

sen. Utifrån det ska man antingen bibehålla sitt ledarskap eller delar av det samt utveckla det.

– Det här var kanonbra för mig. Visst kan en del bitar kanske bli lite jobbiga men det får man ta, säger kompanichefen Ola Sammels.

Som en trappa

Förenklat kan man säga att det konventionella ledarskapet ser ut som en trappstege. Underifrån med låg individuell utveckling och dåligt resultat och när man klättrar uppåt stöter man

på följande ledarstilar: 1) låt-gå, 2) kontroll, 3) krav och belöning. Med utvecklande ledarskap kan man utvecklas mer som individ och resultatet för organisationen förbättras jämfört med konventionellt ledarskap.

Det är ett gäng hängivna, ambitiösa, vetgiriga och nyfikna elever som tagit sig an kursen. Bengt Göransson är förstummad av resultaten som åstadkommit på så kort tid med hjälp av frågeformuläret som utgör underlag för att diskutera Bengts ledarskap.

– Jag har fått veta saker om mig själv som jag själv inte kände till säger Bengt till tidningen Hemvärnet.

Lika entusiastisk över kursen är bataljonschefen från Dalar-nas mellersta bataljon Tony Johannesson.

– Det här är den bästa och mest lärorika kurs jag varit på. Och det handlar om mig själv.

Flera utbildningsmetoder

– Det är inte svårt eller märkvärdigt, men väl nödvändigt säger den andre handledaren kapten Peter van Reenen om kursens innehåll och utformning.

– Vi inledde med att presentera modellen. Därefter har vi använt oss av såväl enskilt lösnande som i grupp.

Mest givande för eleverna är att de fått klarhet om sina ledarbeteenden, både önskvärda och icke önskvärda. Det sistnämnda är något som man måste jobba vidare på för att utveckla sig själv. Lärarna uppskattar deltagarnas aktivitet, deras intresse samt seriösa arbete med återkoppling och utvecklingsplaner.

Det var alltså ett nöjt bataljonslag från Mellersta bataljon som kunde återvända hem. Lika belättna var ett kompanilag från Södra bataljon samt tre man som är knutna till Gävleborgs hemvärn.

Text: PG Eklöf

Dalregementsgruppen

023-451 83

Foto: Patrik Warström

Annons

Närke och Värmland åter förenat

Cirkeln sluts då Värmland och Närke går samman militärt.

● Från 1600-talet fanns Närke-Värmlands regemente fram till 1812 då förbandet delades i Värmlands regemente (I 2) och Närke regemente, vilket i sin tur blev Livregementet till fot 1893 och Livregementets grenadjärer (I 3) 1904. Båda förbanden lades ner 2000. Kvar blev Värmlandsgruppen och Livregementets grenadjärgrupp i Kristinehamn respektive Örebro att handha hemvärn och frivilliga. Med det senaste försvarsbeslutet beslöt man att av elva MD-grupper inom Mellersta militärdistriktet kommer man istället att åtminstone fram till 2007 ha kvar åtta.

Största MD-gruppen

Värmlandsgruppen i Kristinehamn får stryka på foten och en gemensam MD-grupp bildas för Närke och Värmland. De två skola åter bli ett och cirkeln är slut i och med att en ny MD-grupp nu bildas med överstelöjtnant Anders Domhagen som chef. Den kommer att bli Mellersta militärdistriktets största MD-grupp. Den är 26 mil fälgelvägen mätt diagonalt från Höljes i norra Värmland till Askersund i södra Närke. Ett så vidsträckt område kommer att ställa stora krav på framförhållning för övningsplanering och

Det forna Värmlands regementes fana kommer att föras vidare.

övrig materielhantering. Gruppen arbetar nu febrilt med att förbereda detta för att i första hand 2005 års övningar inte ska bli lidande. Det faktum att gruppen spänner över två län gör att man rör sig på delvis okänd mark när det gäller samverkan mellan civila och militära myndigheter.

Två skjutfält

Hemvärnets numerär i den nya gruppen är cirka 4000 personer, man kommer att ha de två skjutfälten i Horssjön och Villingsberg till förfogande och håller

på att sluta avtal med tolv civila skjutbanor för övningsskjutning. För Värmlands del har vi fortsättningsvis tre bataljoner: Norra Värmlands, Västra Värmlands och Tingvalla. I Örebro län finns tre: Örebro, Bergslagens och Sannaheds bataljoner. För att leda och administrera detta kommer gruppen att ha 14 yrkesofficerare och tre civila tjänster och verksamhetens centrum är i Örebro.

– De utbildningsplaner som nu ligger till grund för verksamheten 2005 ska följas, men resursbrist på främst personalsi-

Anders Domhagen chefar för den nya gruppen.

dan gör att strykningar kan komma att ske, säger Anders Domhagen.

Bra namnförslag

Örebro-Värmlands militärdistriktsgrupp är det förslag till nytt namn som lämnats till högkvarteret.

– Jag tycker att det är bra, för det beskriver tydligt vilket geografiskt område som vi ska verka inom, säger Anders Domhagen.

Text & foto:

Lars-Eric Sundin
Värmlandsgruppen

054-83 14 18

MILITÄRA MINNEN:

Kronobergs hed

● Från 1600-talet och ända fram till 1901, då den indelta armén formellt upphörde, hade landsortsregementena årliga mönstringar på särskilda övningsplatser i respektive län. Övningsplatserna kallades ofta hed eller slätt och dessa militära minnen återfinns i ortsnamn som Salbo hed, Malma hed, Romme hed, Sanna hed, Mo hed, Hultfreds slätt med flera platser.

Dessutom övade de indelta soldaterna rotevis ofta på kyrkbacken i hemorten.

För det indelta manskapet ordnades sommarförläggningen i lägerhyddor. När den allmänna värnplikten infördes

1901, började en intensiv planering för att bygga stenkaserer i städerna, vilket utlöste 1900-talets första och största byggboom av offentliga byggnader.

Fotot, förmodligen från slutet av 1800-talet, är från Kronobergs hed i Småland.

TEXT:

HANSEMAN CALÅS

Anders sätter lärandet i centrum

Nye skolchefen på Vällinge lyssnar och lär innan han gör sina strategiska drag

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Förflyttningen från en modul i högkvarteret med fönster mot en steril innergård till försvarets vackraste tjänsterum i Slottet på HvSS blev ett klart arbetsmiljölyft för nye skolchefen Anders Gustafsson.

Häriifrån leder han sedan årsskiftet stridsskolan in i en ny period full av krav på anpassningar till insatsförsvaret. Kurser försvinner eller kommer till, ny pedagogik etableras och gamla applex ersätts med nya fräscha.

– Vi har haft en del som dröjt sig kvar från kalla kriget, men går nu in för mer realistiska övningar.

Ett sådant taktiskt exempel är försvar av Tullinge flygplats där plutoncheferna lär sig att säkra terrängen för ett grupperande NBC-kompani eller skydda ett område där polisens insatsstyrka ska ladda upp.

Dialog med eleverna

Anders Gustafsson har bestämt sig för att den som går en kurs ska komma hem med verkligt nyttiga och användbara kunskaper. Därför ses han ofta i lektionssalarna för att få förstahandsintryck.

– Syftet med besöken är att jag både vill följa verksamheten och diskutera med eleverna.

Traditionella utvärderingar blir lätt slentrianmässiga, så Anders Gustafsson vill få in en rutin där saker rättas till direkt under pågående utbildning.

HvSS har stått emot alla hugskott i stil med att decentralisera högre kurser till militärdistrikten eller lägga in hela skolan i markstridsskolan och står nu starkare än någonsin. Under våren förs också samtal med CFB, Centralförbundet för befälsutbildning för att undvika dubbelarbete. FBU-kurserna befolkas numera mest av hemvärnsbefäl.

Överstelöjtnant Anders Gustafsson får nytta av sina erfarenheter från Skolverket.

– Ingen av oss lider av revirtänkande. Vi ska koordinera utbildningen så att vi kompletterar varandra. HvSS ska även ta fram utbildningsplaner som genomförs av CFB så att vi är överens om innehåll och ansvarsförhållanden.

Slog läger

Mycket avlägsen är den tid då hemvärnsmän slog läger på ängen mot Mälaren för att träna sina soldatfärdigheter eller öva fria kriget. Nu kretsar det mesta kring chefsutbildning och ledarskapet.

Anders Gustafsson vill ha full fart, ordeträning och trimma beslutsfattandet.

– Lärarna upplever att balansen är rätt och jag litar på kollegiet, men jag kommer att skruva på saker och ting i efterhand. Lärartätheten kommer att öka på kurserna så snart vi fått vakanser besatta.

Eftersom skolan lider av lärarbrist och har för få på majors nivå måste tiden utnyttjas optimalt. Eleverna klagar inte över kvällstjänst, men vill gärna ha bredband

för att kunna sköta privata angelägenheter. Anders Gustafsson är positivt inställd och arbete pågår.

Hemvärnsfonden backar upp

Vällinge under den varma årstiden är en upplevelse för alla. I vår kommer ändå generalläkaren för att titta på arbetsmiljön. Skolledningen befarar mögelproblem i lärarbaracken. Om så skulle vara finns medel för en eventuell om- eller nybyggnad i hemvärnsfonden som också finansierar ombyggnaden av den så kallade Kungsladugården till modern förläggning och lektionssal.

– Vi väntar bara på att högkvarteret ska skriva under avtalet med fonden så sätts spaden i jorden.

En bidragande orsak till HvSS unika ställning är att skolchefen har en stark ekonomi i ryggen genom de mångåriga privata donationerna och en prisvärd hyra till ägaren, Stockholm Vatten. I investeringsprogrammet står också en snar tillbyggnad av skjutbanorna. Bataljon Syd blev hemlös när Almnäs lades ned och behöver nu fler tavelställ. Saab-målen och rälsbanan ska också rustas upp.

Lyssna och lära

Anders Gustafsson har alltså många små och stora frågor att hålla reda på och när inskolningen är över blir det förändringar. Han började med ledningsgruppen och när perioden av lyssna och lära är över väntas mer.

Under ett inlägg som "tidsinspektör" i skolverket lärde Anders sig mer om att strukturera möten, se över rutiner och skapa så mycket utrymme som möjligt för själva lärandet.

– Utbildning är prio ett. Jag vill själv som ytterst ansvarig kunna stå för att den är bra. ■

Man måste vara obekväm för att väcka debatt

"Jag vill förtydliga att samtliga insändare med signatur P. Sjöstedt Åstorps hemvärnskompani endast står för åsikter som Petri Sjöstedt, hemvärnsman i Åstorp har."

Jag har fått ett stort problem på halsen. Efter publiceringen av ett antal av mina insändare i den senaste tryckta tidningen nr 1/2005, har mina kompanichefer reagerat med bestörtning. Jag gjorde ett tappert försök att skoja till det lite i en av insändarna. Tydligt var det en missbedömning. Insändaren med rubriken "De e int kloka i Stockholm" har tydligt tolkats som att det avser högsta militärledningen.

Avsikten var att få det att låta som ett allmänt vedertaget Sverigeskäm, nämligen det vanliga gnället på politikerna i Stockholm.

Så kan det gå när man försöker vara rolig. Dessutom kritiserar jag för att jag skrivit under med mitt eget namn samt kompanitillhörighet för att inte vara alltför anonym. Detta har min kompanichef förbjudit mig att göra, ty det kan tolkas som att det är hela kompaniets åsikt.

Jag vill förtydliga att samtliga insändare med signatur P. Sjöstedt Åstorps hemvärnskompani endast står för åsikter som Petri Sjöstedt, hemvärnsman i Åstorp har. Ber de personer om ursäkt som eventuellt tagit skada av mitt handlande. Hade i min enfald icke kunnat tänka mig att det skulle kunna tolkas så som min kompanichef gjort.

Jag har alltid haft hemvärnets bästa för ögonen när jag skrivit mina insändare. Tyvärr måste man ibland vara obekväm och trampa folk på tårna för att en debatt skall väckas. Undrade givetvis varför så många av mina insändare publicerades. Var det brist på insändare eller hade de ett värde för hemvärnets sak? Tyckte det stod något om högt i tak i senaste numret. Jag erfar att så icke är fallet.

"Ni som enträget försöker komma vidare vill jag bara be om en enda sak. Gå grundligt till botten med den här problematiken."

Har även en fråga till er som arbetar i mediebranschen. Jag skrev under insändaren med "P. Sjöstedt Åstorps hemvärnskompani" för att understryka min förbandstillhörighet. Om jag däremot talar för hela kompaniet borde det stå Åstorps hemvärnskompani, eller liknande. Jag vet inte hur man skall göra för att visa vilket förband man tillhör utan att det skall tolkas fel. Hur gör man? Att det orsakat ilska i kompaniledningen tolkar jag endast som att någon känner sig träffad av någon av mina insändare.

Anledningen till att jag besvarade en insändare om "ryggdunkande" är att jag såg det som enda möjligheten att angripa ett

problem jag anser mig ha i mitt kompani. Tyvärr resulterar denna händelse i att jag ej känner att jag har kompaniledningens fulla förtroende. Själv har jag inte haft förtroende för chefen på många år. Jag har nyss fyllt 37 år, förra året gick jag en PC-kurs och kände mig väldigt framåt och beredd på att förverkliga ÖB:s intentioner om ett modernt försvar. Har varit hemvärnare cirka tio år och tänkt vara det minst lika länge till. Har funderat några dagar och kommit fram till att det nog är bäst om man låter de gamla uvarna ruva vidare ett par år till innan de pensionerar sig. Låt de yngre förmågorna hinna tröttna på att bli nedtryckta av dåligt ledarskap. Låt den gamla generationens hemvärnare gå till historien som de som störtade hemvärnet i graven.

Jag slutar och vet att en del av mina ännu yngre kamrater kommer att följa mitt exempel om jag avrustar. Ni som enträget försöker komma vidare vill jag bara be om en enda sak. Gå grundligt till botten med den här problematiken. Här finner ni svaret på att hemvärnet inte kan behålla sin yngre personal. Tack för en bra tidning (blev kanonbra när ni ändrade layouten). Tack för att jag fick vara med i tidningen!

Petri Sjöstedt

P.S. Angående det här brevet måste jag komplettera en sak. Händelsen med att jag blivit erbjuden att skicka insändare utan att det kontrolleras av min kompanichef är utagerad. Skriver för att förebygga vidare förvecklingar i den detaljen. Har även fått svar på hur man signerar en insändare och förstätt att jag inte begått några fel. För övrigt kvarstår mina frågor.

Redaktionen svarar: Bästa Petri!

Det är bra att kompanichefen ångrade sig ifråga om att kontrollera dina insändare. Han har ingen rätt att lägga sig i dina kontakter med media.

Ditt val av signatur är inte fel och detta har tydligt också bekräftats av dina chefer. För Hemvärnets läsare har det onekligen ett värde att veta vilket förband du tillhör. Läsarna förstår säkert att det är dina personliga åsikter och inte kompaniets. Att vi publicerar flera insändare från en och samma källa i samma nummer är sällsynt. Det finns flera orsaker. En är att andra texter som stod på tur var för långa för utrymmet. Vad åsikterna beträffar behandlar vi alla lika. Ingen missgynnas och ingen favoriseras. I princip stoppas endast insändare som innehåller uppgifter som inte får publiceras på grund av förtalsreglerna i brottsbalken eller som innebär spridning av uppgifter som kan vara till men för rikets säkerhet.

Det händer också att insändare som är så illa skrivna att man inte alls förstår vad som menas förblir opublicerade.

I extrema undantagsfall har det inträffat att insändare som till exempel propagerar för att återinföra trampminor eller beväpna sjukvårdare inte tryckts. Det beror på att Sverige tagit avstånd från vapentyper respektive att Försvarsmakten kommit överens med Röda korset om att sjukvårdarna i hemvärnet inte ska vara beväpnade.

Till sist, stanna i hemvärnet Petri! Håll debatten levande.

Ulf Ivarsson
Ansvarig utgivare

Hej Petri!

Jag föreslår att du och dina yngre kamrater lämnar gubbväldet i Åsbo och kommer till oss i Bjäre hemvärnskompani (Båstad-Ångelmalm) istället för att lämna in.

Fredrik Frenell

Visioner om ett mera verklighetsanpassat hemvärn

"Hemvärnets status kunde höjas ytterligare om man från politiskt och militärt håll klart uttrycker att samverkan och stöd till samhället ska bedrivas med lika hög prioritet som den rent militära verksamheten."

Efter de neddragningar av reguljära förband som skett framstår hemvärnet än mer som den enda gripbara resursen över hela landets yta. Den omedelbara tillgängligheten är också ett mervärde.

Från ledande håll kan signaler

om viss omriktning av framtida verksamhet uppfattas. Detta ger förhoppning om ett mera verklighetsanpassat och differentierat innehåll i hemvärnets utbildning i framtiden.

De hårdare krav som i dag gäller i hemvärnet skrämmar många, följden blir att mänskliga resurser försvinner, likaså försvåras rekryteringen. I många förband ifrågasätts att enbart väpnad strid är det som gäller.

Däremot finns hos många ett uttalat intresse för att ingå i en organisation för stöd till samhället i olika krissituationer.

Att i dag ställa ett fullkomligt krigskompetent förband på fötter är knappast realistiskt, målet bör vara att vid behov komma i stridsdugligt skick på kort tid. Om tillräcklig kompetens upprätthålls inom alla verksamhetsgrenar, med välutbildade funktionsföreträdare och instruktörer finns möjlighet att säkra god utbildningskvalitet, i nuet och framledes.

För att kunna bibehålla den personal som fortfarande finns kvar i förbanden, kunna rekryte-

ra och utnyttja de personella resurserna på bästa sätt skulle utbildningen göras mer attraktiv genom att verklighetsanpassas.

Den militära uppgiften, att kunna genomföra väpnad strid kan med dessa förutsättningar upprätthållas i ett långt framtidsperspektiv.

Dock kan graden av förmåga varieras allt efter personligt behov och intresseområde. Detta för att stimulera och utveckla hela personalen.

Med utgångspunkt från detta skulle ett kompani kunna se ut på följande sätt.

Minst en pluton med god stridsförmåga i ungefärlig nivå med de i dag existerande insatsplutonerna.

Ett mellanskikt med större bredd, användbara såväl militärt som i samverkan med civila myndigheter.

Endast samverkansdel, en rekryteringsbas och förbandsreserv för militärt behov.

Hemvärnets status kunde höjas ytterligare om man från politiskt och militärt håll klart uttrycker att samverkan och stöd till samhället ska bedrivas

med lika hög prioritet som den rent militära verksamheten.

Riktlinjer och målsättning för framtida uppgifter såsom insatser i samband med terror, gränskränkningar och liknande bör framgå klarare.

Den unika frivilligbaserade resurs som hemvärnet är måste tas tillvara på ett sätt så att det kan fortsätta att utvecklas men samtidigt anpassas efter de behov som finns i dag och för vad som kan komma i framtiden.

Har våra politiker och svenska folket klart för sig att hemvärnet består av välorganiserade förband som kan klara väl så avancerade uppgifter med sin personal och med den moderna materiel vi förfogar över?

Närhet och snabbhet är kvalitetsbegrepp som kan appliceras på hemvärnet. Kan vi på ett klokt sätt förvalta den resurs vi i dag har och skapa mer intresse för att bredda rekryteringsunderlaget vore mycket vunnit. Möjligheterna finns om vi ser till att hemvärnet anpassas efter den verklighet som gäller i dag och den som kommer i morgon.

Bo Hammar
Regna/Hällestad

"I många förband ifrågasätts att enbart väpnad strid är det som gäller."

Gotlandshundarna har smart utbildning

I Hemvärnet 1/2005 finns en artikel "Gotlandsinspektion blev vitaminkick" och helt utan sammanhang finns en bild i artikeln på en hund, bevakningshunden Fjollan med en tillhörande text: Gotlandshundarna är släkt med varandra.

Det är lite svårt att förstå vad tidningen menar med den texten så jag tar mej friheten till fri tolkning.

Att Fjollan är släkt med resten av Gotlands hundar med utgångspunkt från att Canis Lupus (vargen) är stamfader till dagens sällskapshundar är ju riktigt, men

med fri tolkningsrätt tror jag ni skämtsamt vill framhäva den intelligent utbildning Carina låtit genomföra med Fjollan, att är det rast/vila så gäller det att utnyttja stunden, för strax kanske det ska jobbas några timmar och då vill det till att vara alert, en utbildningdetalj som dom flesta hundförare på Gotland genomfört.

Ja, Gotlandshundarna är "släkt" med varandra, dom har samma smarta utbildning för att uppnå bästa möjliga resultat.

Jan G. Edlundh
hundtjänstbefäl
Gotland

Per Albins ord var en bra lögn

"Ingen har förklarat hur vi skall ha råd att rusta upp på nytt, vilka som skall utbildas till befäl och soldater, vad utbildningen skall bestå av, vilka som skall utbilda dem och var utbildningen skall ske."

"Vår beredskap är god" var en bra lögn, och det enda dåvarande statsministern kunde säga efter krigsutbrottet 1939. Ett självbedrägeri inför svenska folket. Kriget bröt ut den 1 september 1939. Dagen efter förbjöds generellt all trafik med privata bilar. Sverige hade då som nu inga beredskapslager, och importsituationen såg mörk ut. Efter kriget byggde Sverige upp beredskapslager, men dessa har sedan avvecklats. En vecka efter krigsutbrottet skulle privata bilar pallas upp och bildäcken levereras till Kronan. Rågummi var en importerad bristvara.

Ären har gått och de flesta av dagens politiker har aldrig hört ett TT-meddelande om hur svenska lejdubåtar torpederats eller minsprängts och tusentals sjömän omkommit på väg hit med livsviktiga förnödenheter. Farvattnen var minerade, av Sverige, av tyskar och engelsmän. Minor lossnade från förtöjningar, drev iväg och orsakade död och förstörelse. Gotlandsbåtar torpederades, jagare sprängdes på Hårsfjärden. Pajala och Stockholm utsattes för bombanfall.

Vi som minns är nu i minoritet och mycket få lyssnar på oss. Speciellt politiker vill inte konfronteras med historiska realiteter. Dagens generationer tar dukade bord och flödande varuutbud som självklarheter. De skulle inte klara ett liv med ransonering av livsmedel, skor, kläder och andra varor.

När samma försörjningsläge

återkommer – hur skall transporter av folk och materiel ske? Vi har blivit ännu mer elberoende. Det finns inte så många eldstäder för förnyelsebar energi. Mycket få klarar av att göra upp eld. Inga problem, evig fred råder ju.

De resurser som skulle kunna skydda vår känsliga infrastruktur och vår befolkning har avvecklats. Driftvärn, civilförsvar, det traditionella hembygdsbaserade hemvärnet är borta. Försvarsmakten har stympats och styckats upp i icke-operativa enheter. Svensk trupp skickas utomlands av Bror Duktig-landet Sverige. I ett krisläge kommer större delen av våra årskullar i värnpliktig ålder inte ens att kunna klä på sig en uniform. Vad än politiker och myndigheter påstår så var det bara Försvarsmakten som hade den materiel och de personella resurser som kunde ge hjälp i ett akut krisläge.

Försvaret skall inte få finnas över hela landet. Blir det en fientlig aktion någonstans varnar det nätverksbaserade försvaret. Förutsatt att elförsörjningen fungerar. Vi skickar dit en styrka som skall ta hand om det hela. Hur transporterna skall ske har ingen förklarat. Hur får vi snabbt ner artilleri från Boden till Skåne? Våra åtta TP-84 Herkules är snart utslagna. Inga tåg kan köras när elsystemen saboterats. Skall våra soldater transporteras i timtal uppsuttna på flaken till terrängbil 20? Även om inga eldöverfall inträffar på

"Dagens generationer tar dukade bord och flödande varuutbud som självklarheter. De skulle inte klara ett liv med ransonering av livsmedel, skor, kläder och andra varor."

vägen torde stridsvärdet vara under noll vid framkomsten.

Ingen har förklarat hur vi skall ha råd att rusta upp på nytt, vilka som skall utbildas till befäl och soldater, vad utbildningen skall bestå av, vilka som skall utbilda dem och var utbildningen skall ske.

Vi betalar lika mycket som tidigare för ett försvar som gradvis nedrustats. Vad har vi då fått för pengarna? JAS 39 Gripen, fler än vi sägs behöva och fler än vi har piloter till. På bekostnad av armén, flottan och kustartilleriet. Om ett skrytprojekt som JAS 39 Gripen beställts inom det privata näringslivet skulle man ha låst kostnadsramarna i ett tidigt skede och projektet hade särfinansierats, så att övriga verk-

samheter inte behövde drabbas. Det fattas pengar i Sverige. Vart tar skattepengarna vägen? Det undrar många, utan att orka eller våga ställa frågan till politikererna. Lönsamma företag flyttar sin produktion utomlands. Andra går omkull. Arbetslöshet och långtidssjukskrivningar skapar sned ekonomi, eftersom varken arbetslösa eller sjukskrivna betalar skatt.

Ju mer bidrag, a-kassa och sjuklöner som betalas ut desto mera skatt måste konfiskeras från de arbetande. Vi har inte råd att försvara oss.

När kriget väl kommer räcker det inte med att säga: "Vår beredskap är god". Ett självbedrägeri i samma klass som "Hotbild saknas".

Per Sjöswärd

Debattregler

Många vill vara med på Läsarnas forum. Skriv därför kort, högst 3000 tecken, och koncentrera dig till ett ämne i taget.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera (korta) insända bidrag.

Anonyma insändare accepteras bara i undantagsfall.

Redaktionen måste dock alltid ha namn och adress. Ange

om du önskar placering i nättidningen eller pappers-tidningen.

Adress:

Tidskriften Hemvärnet
Debatt
107 85 Stockholm

Följ debatten på nätet:

www.hemvarnet.mil.se

POSTTIDNING

Avsändare: Tidskriften Hemvärnet, 107 85 Stockholm

Fel adress? Om din tidning kommer med fel adress, uteblir eller skickas till dig, trots att du lämnat hemvärnet, ska du i första hand vända dig till din militär-distriktsgrupp för rättelse, inte till tidningens redaktion.

Detta gäller all krigsplacerad personal, både hemvärnsmän och avtalspersonal.

Hemvärnets baskerskola

Det är en del pyssel att få till det rätta stuket på en ny basker. Löjtnant Bosse Nilsson tipsar:

Basker; (svensk uppslagsbok 1955) enfärgad, fildad rund ylle-mössa utan brätte. Brukas av baskerna men upptogs omkring 1925 som ett modeplagg för sport och segling och som barnmössa.

Som uniformspersedel började baskern användas under mellankrigstiden av vissa typer av förband, till exempel franska alpjägare och fästningsförband i Maginotlinjen.

I Storbritannien bar Tankregementet svart basker och även andra specialförband utrustades med sådana, fallskärmsjägarna fick röda, commandotrupper gröna, detta kom att så småningom bli internationell standard. 1943 fick hela brittiska armén basker, kakifärgad, men den blev aldrig populär. I andra länder där det brittiska inflytandet var stort, till exempel Grekland och Norge bars också basker allmänt.

Basker blå odödlig

Andra exempel på basker som uniformsplagg är inom motståndssarméer och befrielseströrelser, alla minns väl Che Guevaras stjärnförsedda huvudbonad. Baskern var ju lätt att skaffa och ett metallmärke förvandlade den från mössa för filmregissörer till uniformspersedel. Här i Sverige är väl annars FN-truppers blå basker mest känd. Den odödliggjordes av Anita Lindbloms sång "Basker blå", egentligen en annan text till en amerikansk sång "Ballad of the Green Beret" med anknytning till de amerikanska

Christian Göransson från Karlstad visar rätt stil på baskern.

specialstyrkorna och även till en spelfilm med John Wayne i huvudrollen.

Tänjer på reglementet
Bruket av uniformer är alltid styrt av ett reglemente. Trots detta så har i alla krigsmakter uppstått olika former av ytteligheter. Man tänjer på reglementet och chefers tålmod för att skapa en klädkod eller ett mode som utmärker samhörig-

het med en trängre krets eller för att beteckna särart. Exempel på detta är franska flygvapnet på trettioalet. Där överträffade man varandra i snobberi med att ha så mörkt blått tyg som möjligt. Till sist hade alla officerare svart uniform. Tyska jaktflygare under kriget tog ur förstynningen i sina skärm-mössor och knucklade ihop dem. Detta visade att: "Här ser man att det är en jaktflygare,

han måste knöla ihop mössan för att den ska få plats i flygplanet."

Av våra fältmössor m/59 och 90 har jag också sett en del intressanta varianter på rätt "stuk".

Spansk vintrampare

Nu börjar ju hemvärnet allmänt att utrustas med basker, och vid julkonferensen i Kristinehamn i december såg jag alla varianter, från spansk vintrampare till Evert Taube. Baskern skiljer sig från andra uniformsplagg såtillvida att den måste stukas till för att vara reglementsenlig.

Hur går då detta till?

Jag frågade löjtnant Bosse Nilsson, känd auktoritet på mösstuk. Han gav följande råd:

1. **Lägg baskern i blöt i ljummet vatten.**
2. **Vrid ur så den är halvtorr.**
3. **Sätt den på huvudet och släta till den så att den smiter åt och "häng-er" tätt intill huvudet.**
4. **Sätt på en tre timmar lång film, till exempel "Okänd soldat". Låt baskern sitta på hela tiden.**
5. **Kolla med en spegel då och då att den har rätt fason.**

När den har torkat är det klart. Har du gjort rätt så sitter den som en smäck.

**Text och foto:
Lars-Eric Sundin**